

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Katedra aplikované ekologie

**Meta-evaluace efektivity a dopadů na ŽP
implementace Integrovaného regionálního
operačního programu**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: Ing. Zdeněk Keken, Ph.D.

Vypracovala: Bc. Dominika Holá

2021

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta životního prostředí

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Dominika Holá

Rozvoj venkova a zemědělství
Prostorové plánování

Název práce

Meta-evaluace efektivity a dopadů na ŽP implementace Integrovaného regionálního operačního programu

Název anglicky

Meta-evaluation of the effectiveness and impact on the environment of the implementation of the Integrated Regional Operational Program

Cíle práce

Cílem diplomové práce bude identifikovat, popsat a vyhodnotit míru efektivity, udržitelnosti a reálného dopadu na ŽP implementace Integrovaného regionálního operačního programu napříč plánovacími cykly.

Metodika

Diplomová práce bude vycházet ze strategie Integrovaný regionální operační program napříč plánovacími cykly. Metodicky bude analyzována struktura navrhovaných cílů a k nim náležících opatření a jejich změna napříč plánovacími cykly. Dále budou definovány indikátorové soustavy, pomocí kterých bude docházet k identifikaci reálné efektivity a skutečného dopadu na ŽP implementace strategií. Závěrem budou komparovány predikovaná očekávání se zjištěným reálným stavem.

Doporučený rozsah práce

cca 50 stran textu + přílohy

Klíčová slova

Udržitelný rozvoj, indikátory, hodnocení, plánovací proces, strategie

Doporučené zdroje informací

- Maier K. et al., 2012: Udržitelný rozvoj území. Grada Publishing a.s., Praha. 256 s. ISBN 978-80-244-2795-9.
- Meunier D. and Welde M., 2017: Ex-post evaluations in Norway and France. Transportation research procedia. Volume 26, 2017: 144-155.
- Nováček P., 2011: Udržitelný rozvoj. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc. 432 s. ISBN 978-80-244-2795-9.
- Sandhu K., Burton P. and Dedekorkut-Howes, A., 2016: A comprehensive sustainability assessment framework for ex-post evaluation of private sector participation in municipal solid waste management. Journal of Environmental Assessment Policy and Management, Volume 18, No. 1, 2016: 27s.
- Therivel R., Wilson E., Heaney D., Thompson S. and Pritchard D., 1992: Strategic Environmental Assessment. London/ New York: Earthscan. 160 s.
- Wood C. and Dejeddour M., 1992: Strategic Environmetnal Assessment: EA of policies, plans and programmes. Impact Assessment Review, Volume 10, 1992: 3-22.

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – FŽP

Vedoucí práce

Ing. Zdeněk Keken, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra aplikované ekologie

Elektronicky schváleno dne 2. 2. 2021

prof. Ing. Jan Vymazal, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 10. 2. 2021

prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc.

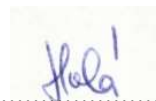
Děkan

V Praze dne 11. 03. 2021

Prohlášení:

Prohlašuji, že tuto diplomovou práci jsem vypracovala samostatně, pod vedením Ing. Zdeňka Kekena, Ph.D. a že jsem uvedla všechny literární prameny, ze kterých jsem čerpala.

V Praze dne 27. 3. 2021

.....

Poděkování:

Ráda bych vyjádřila poděkování vedoucímu mé bakalářské práce panu Ing. Zdeňku Kekenovi, Ph.D. za jeho odborné vedení, vstřícnost, nesmírnou trpělivost a cenné připomínky při vypracování této diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala své rodině, která mi po celou dobu studia byla nejen psychickou oporou. Bez vás by této práce nebylo.

Abstrakt

Problematice současného stavu životního prostředí a jeho predikovanému vývoji se v poslední době dostává stále větší pozornosti, neboť lidstvo samo začíná pociťovat důsledky některých ne zcela domyšlených počinů z minulosti. V souvislosti s tímto faktem výrazně přibývá mezinárodních dokumentů zaměřených zejména na řešení environmentálních problémů. Také stále větší důraz je kladen na implementaci principu udržitelného rozvoje (ve smyslu podpory rozvoje a inovace hospodářství a zároveň respektování environmentálních priorit) do vnitrostátních rozvojových dokumentů, mezi něž je řazen i Integrovaný regionální operační program pro období 2014-2020. Hlavním cílem práce bylo analyzovat strukturu navrhovaných cílů programu napříč plánovacími cykly a též zhodnotit míru efektivnosti a dopadů na životní prostředí v rámci realizace Integrovaného regionálního operačního programu v průběhu programových období. Pro tyto účely byly v analýze použity indikátory popisující výkonnostní plnění programu. Reálný dopad na jednotlivé složky životního prostředí lze klasifikovat jako přínosný ve smyslu kladných synergických efektů.

Klíčová slova: udržitelný rozvoj, indikátory, hodnocení, plánovací proces, strategie

Abstract

The issue of the current state of the environment and its predicted development has recently paid increasing attention, as society itself is beginning to feel the consequences of some not entirely considered actions from the past. In this situation, there is a significant increase of international documents focused mainly on solving environmental problems. There is also an increasing emphasis on the principle of sustainable development implementation (in the sense of supporting the development and innovation of the economy and respecting environmental priorities) into national development documents, including the Integrated Regional Operational Programme for 2014-2020. The main objective of this thesis was to analyse the structure of the programme objectives in the planning cycles. Another aim was to assess the degree of effectiveness and environmental impact of the Integrated Regional Operational Programme implementation during the programming periods. For these purposes, indicators describing the fulfilment of the programme's objectives were used in the analysis. The real impact on environmental components is classified as beneficial in terms of positive synergy effects.

Keywords: sustainable development, indicators, evaluation, planning process, strategy

Obsah

1	Úvod.....	11
2	Cíle práce	13
3	Literární rešerše	14
3.1	Udržitelný rozvoj	14
3.1.1	Cíle udržitelného rozvoje	15
3.1.2	Základní indikátory udržitelného rozvoje	17
3.2	Globální problém životního prostředí	20
3.3	Udržitelný rozvoj vs. sektorové dokumenty	22
3.4	Udržitelný rozvoj vs. SEA	24
3.5	Indikátory	25
3.5.1	Klasifikace indikátorů	26
3.5.2	Indikátory na regionální úrovni.....	29
3.5.3	Kompatibilita a integrita s EU	30
3.6	Proces evaluace.....	32
3.6.1	Typy evaluace	33
3.6.2	Nástroje a techniky použité ve fázi evaluace	36
3.7	Strategic Environmental Assessment (SEA).....	39
3.7.1	Základní indikátory naplněnosti SEA procesu.....	39
3.8	Strategie	40
3.8.1	Úskalí strategie jako nástroje politické reprezentace	41
3.8.2	Strategie Evropa 2020.....	42
3.8.3	Integrovaný regionální operační program (IROP)	45
3.8.4	Základní indikátory IROP 2014-2020.....	47
4	Metodika	49
5	Výsledky	51
5.1	Výsledky vývoje struktury navrhovaných cílů napříč plánovacími cykly	52
5.2	Výsledky reálné efektivity a skutečného dopadu na ŽP implementace strategie IROP 2014-2020	57
6	Diskuse.....	64
7	Závěr	66
8	Seznam literatury a použitých zdrojů.....	68
9	Přílohy.....	74

Seznam použitých zkratk

CENIA	Česká informační agentura životního prostředí
CIE	Counterfactual Impact Evaluation (Kontrafaktuální hodnocení dopadů)
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ECI	European Common Indicators (Společné evropské indikátory udržitelného rozvoje)
EEA	European Environmental Agency (Evropská agentura pro životní prostředí)
EPI	Environmental Performace Index (Index výkonnosti z hlediska životního prostředí)
ERDF	European Regional Development Fund (Evropský fond pro regionální rozvoj)
EU	European Union (Evropská unie)
HDI	Human Development Index (Index lidského rozvoje)
HDP	Hrubý domácí produkt
ISEW	Index of Sustainable Economic Welfare (Index udržitelného ekonomického blahobytu)
MDGs	Millennium Development Golas (Rozvojové cíle desetiletí)
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NSZM	Národní síť zdravých měst
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
ORP	Obec s rozšířenou působností
OSN	Organizace spojených národů
PPP	Politiky, programy a plány
PÚR	Politika územního rozvoje
QCA	Qualitative comparative analysis (Kvalitativní komparativní analýza)
ROPs	Regionální operační programy
SDGs	Sustainable Development Goals (Cíle udržitelného rozvoje)
SEA	Strategic Environmental Assessment (Strategické posuzování vlivů na životní prostředí)

SIA	Sustainability Impact Assessment (Posuzování vlivu na udržitelnost)
TA ČR	Technická agentura České republiky
TIMUR	Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj
UDNP	United Nations Development Program (Rozvojový program OSN)
UNCHS	United Nations Centre for Human Settlements (Centrum OSN pro lidská osídlení)
ÚP	Územní plán
ZCHÚ	Zvláště chráněné území
ZPF	Zemědělský půdní fond
ZÚR	Zásady územního rozvoje

1 Úvod

Lidská populace v průběhu let pomalu ztrácela úctu a potřebu chránit životní prostředí. Přírodní bohatství, jež bylo vždy lidské rase plně a volně k dispozici, bylo chápáno pouze jako zdroj pro výrobu. Nadřazenost byla udělena ve smyslu pozdvižení lidského blahobytu, rozvoje a hnací síle lidské populace. Docházelo tak k nárůstu potřeb a moderny bez ohleduplnosti na ekologickou stabilitu a samotnou únosnost ekosystému vstřebávat důsledky lidské činnosti. Ekologická stabilita je do jisté míry také omezena svými limity, a nelze ji zatěžovat donekonečna.

První myšlenky a uvědomění si důležitosti základních zákonitostí, jako následků neomalených lidských počinů, vznikaly v průběhu 70. let, kdy se populace začala zajímat o hrozbu vyčerpání přírodního kapitálu, primárního vstupu ekonomiky. V 80. letech začala být vnímána, opět pouze ve vazbě s ekonomickým procesem, negativní externalita v podobě degradace přírody znečišťujícími látkami a odpadem. Až roku 1992 v rámci Summitu Země, který se konal v Rio de Janieru, byl poprvé určen pojem „udržitelný rozvoj“ a dále integrován jako součást environmentální politiky.

Zásada udržitelného rozvoje se pomalu dostává do podvědomí širší veřejnost, avšak jeho definice není přímo ustálena. Lze si jej vyložit jako spojení dvou samostatných pojmů – „udržitelnost“ ve smyslu zachování kapitálu jako vstupní suroviny a vnějších podmínek pro hospodářství a „rozvoj“ jako zvyšování příjmu (Radermacher, 2005).

Východiskem pro danou problematiku je vytvoření rovnováhy mezi rozvojem (strategickým, prostorovým a územním plánováním) a udržitelností (ochranou a zachováním kvality životního prostředí). Neboť je nežádoucí a z dlouhodobého hlediska i neudržitelné, aby se lidstvo vydalo cestou extrému, ať již v rámci striktně zeleného smýšlení či naopak rozvoje společnosti z ekonomického i hospodářského hlediska ve znamení pokroku a vyspělosti. Cílem je tedy s použitím zdravého smýšlení rozvíjet lidský potenciál a uspokojovat základní potřeby populace, avšak s ohleduplností a úctou k životnímu prostředí, jež je domovem nás všech. Za tímto účelem byly definovány indikátory neboli ukazatele nejen reálného stavu životního prostředí a zásob jednotlivých komodit, ale i jako nástroje pro vymezení hraničních limit v komplexním pojetí udržitelné prosperity území. Jak vyplývá ze samotné definice udržitelného rozvoje, podstata solidarity a ohleduplnosti zde spočívá v zachování biodiverzity a funkčnosti ekosystému i pro následující generace. Ideou

tohoto pojetí je za pomoci otevřené spolupráce vytvořit vzájemný respekt a sounáležitost mezi sociálními a ekonomickými úvahami, zejména ve formě podpory rozvoje a inovace hospodářství, a zachováním environmentálních priorit.

2 Cíle práce

Cílem diplomové práce je vyhodnocení, jaké míry efektivity, naplnění udržitelnosti a reálného dopadu na životní prostředí je dosahováno v rámci implementace strategie IROP (Integrovaný regionální operační program) pro plánovací období 2014–2020, za použití indikátorové soustavy. Na základě získání přehledu hodnot jednotlivých ukazatelů v rámci indikátorových sad (IROP a SEA) bude vyhodnocena míra skutečné naplněnosti jednotlivých cílů prováděné strategie. Dále bude analyzována struktura a provázanost navrhovaných cílů napříč plánovacími cykly.

3 Literární rešerše

3.1 Udržitelný rozvoj

Environmentální problémy začaly pronikat do podvědomí veřejnosti až na základě první zprávy Římského klubu – „Meze růstu“ z roku 1972. Z počátku bylo na environmentální problematiku pohlíženo z úhlu nedostatku či ohrožení tzv. vstupů do ekonomiky. Později v osmdesátých letech se do popředí dostává problém ve smyslu degradace přírodního prostředí v důsledku vysoké produkce znečišťujících látek a odpadů jako nežádoucích výstupů stále se rozvíjející ekonomiky, negativních externalit ekonomického procesu. Termín „udržitelný rozvoj“ se poprvé objevuje až v rámci „Summitu Země“, který se uskutečnil roku 1992 v Rio de Janieru. Pojem „udržitelný rozvoj“ se stal klíčovým bodem environmentální politiky a smýšlení. Přestože dodnes není tento termín zcela jasně definován, jeho filosofie a význam jsou zásadní pro systém environmentálního účetnictví a indikátorů udržitelnosti (Radermacher, 2005; Nováček, 2011).

Udržitelný rozvoj je proces zaměřený na zlepšení kvality života v nejširším slova smyslu, který nelze omezit na finanční bohatství nebo hmotné blaho, ale zahrnuje kvalitu životního prostředí, výkon demokratických práv, přístup k přírodním zdrojům a ke službám a institucím, zpřístupněnou společnost spolu s plným fyzickým a duševním zdravím, volným časem, bezpečností a ochranou (Sridevi, 2017). Všeobecně přijatým výkladem termínu – udržitelný rozvoj (sustainable development) je definice vyplývající ze zprávy Komise OSN pro životní prostředí a rozvoj. Tato interpretace byla převzata i českou legislativou - § 6 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí a § 18 odst. 1 zákona č. 183/2006 Sb., stavební zákon, v rámci vymezení pojmu trvale udržitelného rozvoje (dále jen „TUR“) ve znění: TUR je takový rozvoj, jež zajistí uspokojení potřeby současných generací, aniž by přitom bylo ohroženo splnění budoucích generací a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené fungování funkce ekosystému (Nováček, 2012; Maier a Klápště, 2012; Maier, 2010). V nejjednodušším slova smyslu lze udržitelný rozvoj chápat jako zachování rovnováhy mezi třemi základními pilíři – ekonomickým, sociálním a environmentálním, tedy docílit zajištění hospodářského růstu, sociální soudržnosti a zachování příznivého životního prostředí (Nováček, 2012; Maier a Klápště, 2012). V poslední době někteří autoři mezi pilíře udržitelnosti zavádějí i tzv. „čtvrtý“ pilíř

reprezentující institucionální kapacitu ve smyslu dobré správy veřejných věcí (Maier, 2010; Maier a Klápště, 2012).

Hlavní úskalí současného pojetí principu a zásad udržitelného rozvoje spočívá v jeho přístupu, neboť dnes se lidstvo zaměřuje spíše na předepisování norem a pravidel. Často je zanedbáváno začlenění stránky jisté predikce a předvídání vývoje problematiky v nadcházejících časovém horizontu. Avšak je obecně známo, že vše se vyvíjí v čase a prostoru, tak jako i normy a potřeby. Z tohoto důvodu lze považovat za nezbytné, aby vše koncipovalo se základními myšlenkami udržitelného rozvoje a zároveň také aktivně reagovalo na současný i budoucí vývoj všech aspektů, a nejen globálních problémů. Řešení by mohlo být nalezeno v posílení apelu na větší aplikaci principu předběžné opatrnosti (Precautionary principle), který je explicitně zahrnut v zásadě č. 15 Deklarace z Ria1 (Nováček, 2012).

3.1.1 Cíle udržitelného rozvoje

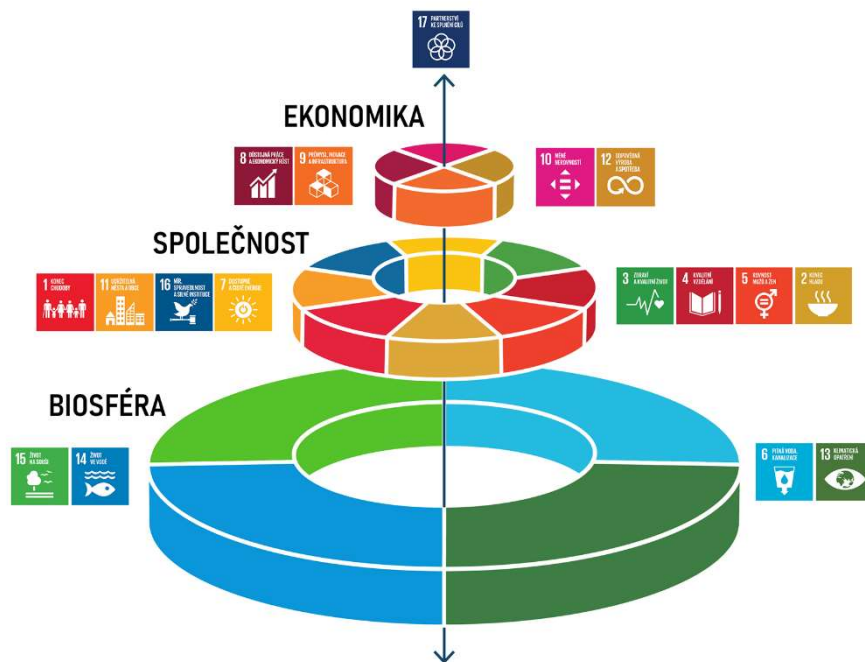
Všechny základní aspekty udržitelnosti jsou reprezentovány pomocí 17 cílů udržitelného rozvoje, jež byly v roce 2015 ratifikovány Organizací spojených národů jako součást Agendy 2030. Soubor cílů poskytuje integrovaný a systémový přístup k udržitelnosti. Cíle udržitelného rozvoje jako celek mají po jejich naplnění předpoklad pro dosažení národních priorit, jež zahrnují ekonomické, environmentální a sociální dimenze v integrovaném pojetí (Fleming et al., 2017). Předpokladem k jejich naplnění je skutečnost, že každá společnost musí nejprve přemýšlet a investovat čas a úsilí do jejich porozumění ze dvou pohledů. Nejprve ve smyslu etiky v rozhodování, jak ovlivňují či určují kulturu, normy a identitu firmy, které dále vedou k vizi a motivaci, jež je nezbytná pro potřebné úsilí k dosažení cíle udržitelného rozvoje. Druhý aspekt spočívá v systémové dimenzi podílející se na dosažení udržitelnosti, kde jsou dále uznány vzájemné závislosti propojeného sociálně-ekonomicko-environmentálního systému a výslovně zohledněny v rozhodnutích, případně kde je třeba překonat překážky či omezení stávajících pravidel a které zájmy stávajících hráčů mají být řešeny (Fleming et al., 2017).

Integrace cílů a kritérií udržitelnosti do rozvoje politik, plánů a programů (dále jen „PPP“) je považována za klíčový úkol pro dosažení globálních cílů udržitelného rozvoje (Rozas-Vásquez et al., 2019). Dalším důležitým pojmem jsou tzv. normy

¹ Úmluvy přijaté na konferenci OSN o životním prostředí a rozvoje z června roku 1992.

udržitelosti, jako výsledek mezinárodních jednání o znečišťujících právech. Jsou vymezovány pro každou zemi samostatně a pro určité časové období. Pomocí nich jsou stanoveny cíle povolených emisí limitů a dále se zabývají ekonomickými činnostmi a původem environmentálních zátěží. Konkrétní ekonomická opatření pak v přímé vazbě reagují na ekonomicky měřitelné nedostatky (Radermache, 2005).

Cíle udržitelného rozvoje (Sustainable Development Goals) byly jako součást Agendy pro udržitelný rozvoj 2030 oficiálně schváleny na summitu OSN, jež se konal 25. září v New Yorku. Na vytvoření souboru cílů vycházejících z agendy Rozvojových cílů desetiletí (Millennium Development Goals – dále jen „MDGs“) se podíleli kromě všech členských států OSN také představitelé podnikatelské sféry, zástupci z řad akademické obce a občanské společnosti, a dokonce i široká veřejnost kontinentů. Výčet sedmnácti SDGs byl definován pro následujících patnáct let, přesněji jako tzv. mantinely a směr budoucího rozvoje lidského konání pro časový horizont v průběhu let 2015–2020. Jejich implementace v národním prostředí spočívá v tvorbě politik a strategií, jež budou v souladu s národními prioritami zahrnujícími ekonomické, environmentální a sociální dimenze rozvoje v rámci integrovaného pojetí. Přesněji se jedná o těchto sedmnáct cílů, uvedených níže na obrázku č. 1 (Fleming et al., 2017; UNIC Praha, 2021).

Obr. č. 1 - 17 cílů udržitelného rozvoje (UNIC Praha, 2021)

1. Konec chudoby;	10. Méně nerovností;
2. Konec hladu;	11. Udržitelná města a obce;
3. Zdraví a kvalitní život;	12. Odpovědná výroba a spotřeba;
4. Kvalitní vzdělání;	13. Klimatická opatření;
5. Rovnost mužů a žen;	14. Život ve vodě;
6. Pitná voda, kanalizace;	15. Život na souši;
7. Dostupné a čisté energie;	16. Mír, spravedlnost a silné instituce;
8. Důstojná práce a ekonomický růst;	17. Partnerství ke splnění cílů.
9. Průmysl, inovace a infrastruktura;	

3.1.2 Základní indikátory udržitelného rozvoje

Srovnání úrovně členských států Evropské unie slouží soubor společných indikátorů zvaný European Common Indicators (ECI), hodnotící jednotlivé faktory na místní úrovni. Sada vytvořených ukazatelů je zaměřena zejména na monitoring pokroku v oblasti udržitelného místního rozvoje v rámci celé Evropy a vytvoření základu k predikcím možného směru vývoje (Maier, 2010). Jednotlivé indikátory poskytují popis a vyhodnocení šesti základních oblastí monitoringu: rovnost a společné začlenění, kvalita místní správy, závislost ekonomiky na lokálních a globálních vztazích, místní hospodářství, ochranu životního prostředí a kulturního dědictví a kvalitu vybudovaného životního prostředí (Maier, 2010). Hlavním posláním indikátorů udržitelnosti je určení možných hranic udržitelného rozvoje v rámci ekonomických a politických procesů, ve smyslu příspěvků do politické debaty. Validace analýzy k podpoře politiky do jisté míry vychází také z vnějšího okolí tvorby PPP, přesněji je nezbytné brát v úvahu vzájemné spojení úvahových přístupů: sociální, statistické a vědecké adekvátnosti, ekonomická logiky a reálnosti rozpočtu. Výsledkem politické debaty je získání tzv. základny pro určování priorit a případné docílení přehodnocení jednotlivých kroků v oblasti životního prostředí (Radermacher, 2005). Jeden z hlavních přínosů hodnocení prostřednictvím environmentálních ukazatelů lze považovat schopnost vyjádřit pomocí exaktního měření skutečnost, zda se naše chování a směr, jímž se chceme ubírat v určité oblasti, směřuje k souladu a naplnění hlavní myšlenky a principů trvale udržitelného rozvoje (Nováček, 2012).

- *v rámci ekologického pilíře*

Pro docílení udržitelnosti fyzické složky životního prostředí je zásadní, aby toky materiálu a energie splňovaly tři základní zásady. Intenzita využívání obnovitelných

zdrojů by neměla přesahovat rychlost jejich regenerace, intenzita využívání neobnovitelných zdrojů by neměla přesahovat rychlost vývoje jejich alternativ a intenzita znečišťování by neměla překročit asimilační kapacitu životního prostředí (Daly, 1991).

- *v rámci sociálního pilíře*

Na celosvětové úrovni provádí z dlouhodobého hlediska monitoringu jednotlivých aspektů sociálního pilíře OSN jako součásti programu United Nations Development Program (UNDP), jež má pod záštitou právě OSN. Významným ukazatelem je tzv. HDI – Human Development Index². HDI je pozorován na úrovni jednotlivých států. Jedná se o vícerozměrný ukazatel, množinu čtyř dílčích indikátorů, s větším důrazem kladeným na význam vzdělání. Neboť polovina ukazatelů je vázána právě k popisu oblasti vzdělání. Přesněji z indexu délky života, vycházejícího z předpokládané délky života při narození jedince, indexu vzdělání, založeného na podílu gramotných v dospělé populaci s průměrnou dobou školního vzdělání, a ekonomického indexu, určeného dle HDP podle parity kupní síly zohledňující cenové hladiny v jednotlivých zemích. V rámci sociálního pilíře lze na globální úrovni výsledné hodnoty HDI vhodně porovnávat s indexy jako jsou například: index vnímání korupce, jež je sledován mezinárodní organizací Transparency Freedom House, či index srovnávající úroveň politických práv a občanských svobod (Freedom in the World), který monitoruje organizace Freedom House. Porovnání těchto ukazatelů dokládá velice úzký vztah mezi stupněm ekonomického rozvoje, míry stability demokratických institucí a státu ve vazbě k HDI (Maier, 2010; Nováček, 2012). Na regionální úrovni je úroveň sociálního pilíře nejčastěji vyjádřena pomocí ukazatele zohledňujícího disparity v prostorové a sociální dostupnosti rekreace, vzdělání, zdravotní a sociální péče či prostřednictvím míry sociálního vyloučení (Campbell, 1996; Maier, 2010). Sociální rozměr udržitelného rozvoje rozlišuje dvě roviny významu sociální soudržnosti – horizontální, v kontextu pojetí uvnitř občanské společnosti, a vertikální, ve smyslu vztahové osy „občan – stát“ (Radermache, 2005).

- *v rámci ekonomického pilíře*

Základní myšlenkou udržitelnosti ekonomického pilíře je, aby spotřeba nepřevyšovala výrobu v rámci zachování rozmanitosti bohatství jako základního kapitálu ekonomiky,

² Index lidského rozvoje.

složeného z přírodního kapitálu, vyrobeného kapitálu a lidí z pohledu jejich vzdělání a institucí (World Bank, 2006; Maier, 2010). Značnou míru provázanosti ekonomického a sociálního pilíře lze na regionální úrovni spatřit ve vztahu počtu obyvatel k počtu pracovních míst v předmětné lokalitě, tedy tzv. populační a pracovištní velikosti (Maier, 2010). K vyjádření výnosnosti a stupně efektivity ekonomické prosperity určitého správního území je nejčastěji používán HDP na jednotku obyvatele, avšak jeho výsledné hodnoty jsou do značné míry zavádějící a objektivně nezohledňují jednotlivé negativní externality vycházející z ekonomických počinů. Přesněji řečeno jsou tyto externality v rámci výpočtu výsledné hodnoty HDP na jednoho obyvatele započítávány v kladném slova smyslu. Kupříkladu negativní zátěž, jako důsledek výrobních ekonomických procesů, na životní prostředí je v tomto případě vnímána kladně přes zvýšené náklady na nápravná opatření, což je ve vztahu ke kvalitě přírodního kapitálu irelevantní. Z důvodu nutnosti internalizace externalit byla vytvořena alternativa HDP. ISEW – Index of Sustainable Economic Welfare, index udržitelného ekonomického blahobytu oproti věhlasnému HDP přec zahrnuje důraz na zohlednění odhadovaných dlouhodobých následků za poškození životního prostředí, započítání změn v rozdělení příjmů (odlišná míra významu napříč rozdílných příjmových skupin obyvatelstva) a obsazení hodnoty práce v domácnosti, jako užitku nepeněžního charakteru v rámci ekonomické sféry. Zásluhy za jeho vznik jsou připisovány ekonomovi Hermanu Dalymu a teologovi Johanu Boswellu Cobbovi, Jr. Nicméně tento z mnoha pohledů obtížně uchopitelný a složitější ukazatel byl v devadesátých letech zastíněn zcela novým komplexním ukazatelem – Indexem lidského rozvoje, pravidelně vyhodnocovaného a publikovaného prostřednictvím Programu OSN pro rozvoj (Nováček, 2012).

- *„Lisabonské“ indikátory udržitelného rozvoje*

V roce 2000 vznikla lisabonská strategie s hlavním úsilím podpory a rozvoje větší konkurenceschopnosti zemí Evropské unie jako jednoho celku vůči hlavním světovým ekonomickým konkurentům (Maier, 2010). Dle původní myšlenky by měla být ve 21. století hlavně udržitelná ekonomika založená na sdílených informacích, vzdělané společnosti a společném vědění (Nováček, 2012). V této souvislosti byla sestavena škála čtrnácti indikátorů strukturálního charakteru. Konkrétně ji tvoří ukazatele: biodiverzita, dlouhodobá nezaměstnanost, doprava, emise skleníkových plynů, energetická náročnost hospodářství, hrubý domácí produkt na osobu, informační

a komunikační technologie, integrace trhu, míra nezaměstnanosti, ohroženost chudobou, produktivita práce, rozptyl regionální zaměstnanosti, výdaje na lidské zdroje a zaměstnanost starších pracovníků (Maier, 2010).

Pro účely monitoringu stavu jednotlivých složek životního prostředí a projevy dopadů zejména lidských aktivit a rozvoje jsou používány komplexní sady environmentálních indikátorů jako jsou například „Global Environmental Outlook“ (stanovené OSN pro potřeby programu UNEP), „Millennium Development Goals Indicators“ (definované OSN ve vztahu k Rozvojovým cílům tisíciletí), „OECD Environmental Indicators“ (vytvořené za účelem základního monitoringu životního prostředí jako součást OECD Factbooku) a podobné (Nováček, 2012).

3.2 Globální problém životního prostředí

Do jisté míry lze pokládat za určitý paradox, že právě ekonomicky a sociálně vyspělé a rozvinuté země jsou v globálním měřítku z jedné stránky věci největšími zastánci péče kvality životního prostředí, ale na stránce druhé jsou to právě většinou vyspělé země, které jsou původci neúnosné degradace půdy, jako výsledku nadměrného a nešetrného způsobu hospodářského využití přírodní krajiny, a rozsáhlého poškození životního prostředí v rozvojových zemích (Maier, 2010).

Nicméně rozvojové země nejsou schopny čelit těmto problémům a naplnit cíle ochrany životního prostředí samy. Nezbytné je zapojení vyspělých zemí, jakož i hlavních znečišťovatelů zejména v období spojeným s industrializací a rozvojem v minulých letech (Manohar, 2017). Stále se prohlubující ekonomické a sociální rozdíly mezi ekonomicky méně vyvinutými zeměmi a vyspělými státy se odrážejí také v oblasti disparit fyzického životního prostředí, jako jeden z mnoha dopadů (Maier, 2010). U rozvojových zemí lze za hlavní a velice častou chybu řadit nevhodné pořadí řešení stávajících úskalí státních útvarů tohoto typu. Jelikož v běžné praxi se nejprve zaměřují na obecné zlepšení životních podmínek a teprve poté se snaží dosáhnout respektování a zachování únosné kapacity u ekosystémů (Nováček, 2012). V našem prostředí se v této souvislosti začaly uplatňovat na národní úrovni zejména ve formě obecné aplikace limitů využití území v územním plánování. V rámci posílení udržitelného rozvoje, přesněji ekologického pilíře, bylo do praxe uvedeno několik

celoevropských nástrojů jako například soustava NATURA 2000³ či EECONET⁴, jež členské země společně používají. Neustále jsou však, někdy i na úrok ekologických ukazatelů, více sledovány spíše ekonomické ukazatele, jejichž monitoring je pravidelně zveřejňován, jako jeden z hlavních znaků úspěchů daného regionu. Nepřispívá tomu ani zhoršená dostupnost potřebných dat. Avšak právě výstižná identifikace stavu či vývoje přírodního prostředí je obecně nezbytným předpokladem pro efektivní rozhodování. V poslední řadě je kvalita prostředí považována jako jeden z důležitých faktorů při alokaci časových i peněžních investic veřejnosti (Vačkář, 2007).

Princip subsidiarity je zde aplikován v klasickém pojetí lepší ochrany veřejného zájmu zajišťovaného rozhodováním veřejného sektoru na nejnižší možné úrovni. Neboť základní myšlenkou tohoto principu je přiměřená delegace rozhodování ve věci orgánu veřejného sektoru na nižší úrovni, jež je dané problematice blíže k porozumění (Maier a Klápště, 2012). Dříve byla jasně vymezená hranice mezi soukromým a veřejným sektorem ve smyslu vzájemné opozice. Pojetí funkce veřejného sektoru ve významu garanta veřejného zájmů je v současnosti transformováno do pozice tvůrce prostředí ke sdílené odpovědnosti mezi orgány veřejné moci a podnikateli, hlavními zástupci soukromého sektoru, za udržitelný rozvoj. Za účastníky v plánovacího procesu a rozvoje, kteří disponují sdílenou odpovědností, jsou považovány i asociace a korporace podnikatelů, občanská sdružení, reprezentanti ekonomických hráčů na globální úrovni a stát. Aktéři zapojení do plánování rozvoje v daném území disponují sdílenou odpovědností, úměrné jejich podílu na rozvoji a užívání (Nováček, 2012). Také princip sdílené pravomoci a zodpovědnosti, v některých případech označovaným pomocí termínu principu governance, rozlišuje vlastní pojetí v horizontální rovině, tedy interakce mezi jednotlivými odbory veřejné správy jakož i mezi veřejným a soukromým sektorem navzájem, a vertikální rovině, napříč úrovněmi správy veřejných věcí. V zájmu efektivnějšího plánovacího procesu mohou být závazky v rámci propojení ošetřeny prostřednictvím formálních úmluv v podobě dohod, smluv či předpisů (Maier a Klápště, 2012). Pro fungování a snahu o docílení trvale

³Jedná se o chráněné oblasti, dle platných směrnic tzv. ptačí oblasti a evropsky významné lokality. Cílem soustavy Natura 2000 je zachování biologické rozmanitosti prostřednictvím vybraných druhů rostlin, živočichů a přírodních stanovišť, které jsou nejvíce ohroženy následky lidské činnosti (Remtová, 2009).

⁴European ecological network neboli Evropská ekologická síť, vytváří propojenou síť ekosystémů a krajinných celků. Zastřešuje obnovu, ochranu a neporušení vývoje území na úrovni evropského významu. Základní jednotkou jsou tzv. core areas – významná biocentra (Braniš et al., 1999).

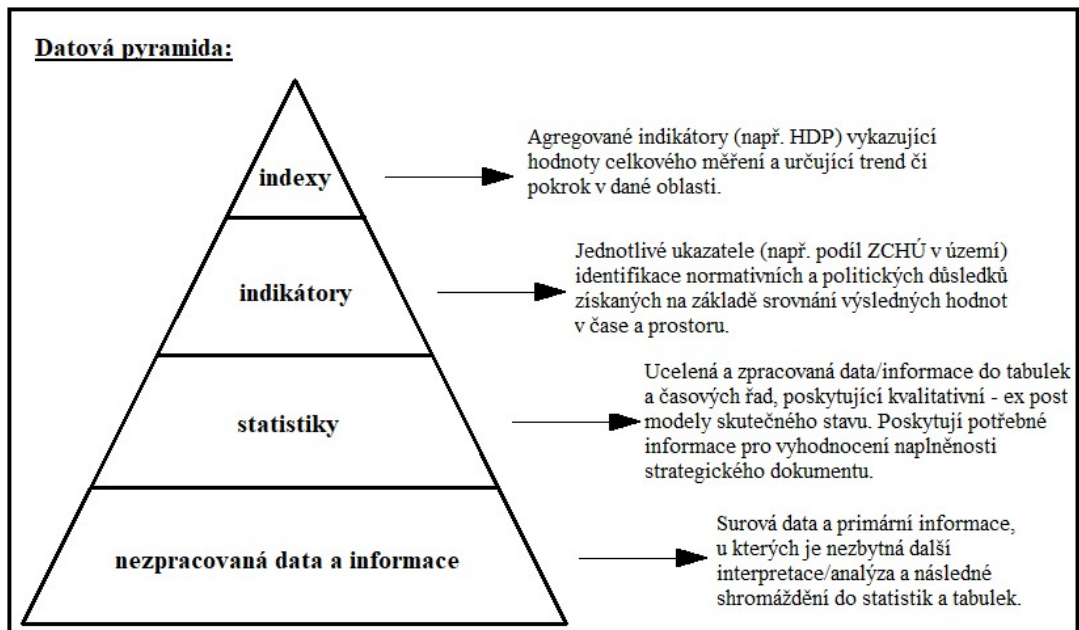
udržitelného rozvoje je žádoucí aplikace posledního principu – participace, nástroje udržitelného plánování a odstraňování územních disparit. Neboť lze v rámci plánovacího procesu pokládat za více než žádoucí také přihlídnutí k hodnotám a názorům sdíleným širokou veřejností, obývající a užívající zájmovou lokalitu. Nezbytným předpokladem pro implementaci principů udržitelného rozvoje do praxe je zapojení subjektů soukromého sektoru, respektive komunity podnikatelů. Zásadou činnosti Podnikatelské rady pro udržitelný rozvoj je větší stupeň osvěty mezi ekonomickými producenty v rámci této problematiky. Přesněji lze tento počínání vnímat jako chování ekonomických činitelů v souladu s trvale udržitelným rozvojem, v mnohých případech s cílem vylepšení nebo posílení image firmy či v lepším případě v souvislosti s vyšší mírou uvědomění a zodpovědnosti, například v podobě jednání vedoucího k efektivnějšímu nakládání s finančními prostředky díky snížení nákladů dané společnosti, plýtvání zdroji či vhodnější lokaci výrobních jednotlivých procesů (Maier a Klápště, 2012; Nováček, 2012). Právě benchmarking a pohyb kontroly kvality mají svůj počátek v soukromém sektoru. Indikátory byly a stále jsou nejčastěji využívány k interpretaci dosažených výsledků a výstupů ve zprávách akcionářům a zákazníkům. V mnoha zemích také probíhá celá řada iniciativ v oblasti aplikace indikátorů, které se snaží poskytnout kvantitativní základ pro vhodnou alokaci zdrojů dle potřeb od vyšší až po nižší úroveň správy. Nyní mají tyto ad hoc přístupy značnou tradici ve vládních kruzích vyspělých zemí. V současnosti výroční zprávy většiny vládních agentur obsahují výkonnostní kritéria a hodnocení pokroku při plnění těchto cílů (Newton, 2001).

3.3 Udržitelný rozvoj vs. sektorové dokumenty

Při přípravě strategie je zásadní zohlednění globálních a regionálních sociálních, environmentálních a ekonomických procesů, protože domácí problémy lze ve většině případů chápat pouze s ohledem na globální trendy a procesy a úsilí, které je třeba vyvinout k dosažení udržitelného rozvoje nelze oddělit od příslušných mezinárodních trendů (Sridevi, 2017). Za nežádoucí aspekt lze také považovat čistě národní pojetí, jež může vykazovat zavádějící a irelevantní závěry o dané zemi. Při užití tohoto přístupu by se tudíž mohl analyzovaný stát jevit jako vysoce udržitelný v rámci výsledků oddělené národní ekobilance (Radermache, 2005).

V praktickém využití je koncept trvale udržitelného rozvoje integrován do všech veřejných politik (Dušek et al., 2012). Vazba mezi ekonomikou a přírodním kapitálem

je velice úzká. Vzájemnou provázanost lze spatřit ve vztahu obou oblastí v přímém užití přírodního kapitálu poskytující vstupní suroviny do ekonomického procesu a na druhé straně environmentálního prostředí jako příjemce residuí z ekonomiky. Nová témata k politické diskusi vychází z informace o škodách na jednotlivých složkách životního prostředí. Hierarchické postavení použitých dat a jejich agregace je více přiblíženo níže na obrázku č. 2 (Radermache, 2005).

Obr. č. 2 - Model datové pyramidy zobrazující hierarchický systém používaných dat a informací (autor dle Newtona, 2001)

Pomyslnou základnu pyramidu tvoří surová data a informace, s nutností dalšího zpracování do formy statistických tabulek či částečně organizovaných datových rámců. Avšak i u takto sumarizovaných dat je z důvodu snadnějšího pochopení vyžadováno podrobení další analýze a interpretaci. Následujícím krokem organizace jsou ukazatele, které umožňují srovnání v čase a prostoru. Vyznačují se normativními a politickými důsledky. Vrchol pyramidy patří indexům, tvořených kombinací několika ukazatelů a zohledňující zejména celkový pokrok sledovaného jevu strategie. Výsledkem je tvorba nových předpisů či nástrojů přispívajícím k ochraně environmentálního kapitálu (například v podobě nového daňového systému a cenových regulací) a v závěru také ke změně finálního ekonomického rozhodnutí (Newton, 2001; Radermache, 2005). Vzhledem k rozsahu úkolu vyžaduje udržitelný rozvoj koordinovaný postup všech hospodářských subjektů a veřejných orgánů (Sridevi, 2017). Neboť se samostatnými ekologickými statky a k nim příslušným službám nelze obchodovat. Z tohoto důvodu k nim bývají přiřazeny ekonomické

statky, reprezentující a odrážející jednotlivé ekologické komodity. Výše zmiňovaná problematika je zohledněna v environmentálním účetnictví, jehož potenciál spočívá ve kvantifikovatelnosti jednak ekologických dopadů ekonomických činností a zároveň z druhé strany také vyhodnocení dopadů na ekonomiku, jež jsou následky implementace environmentálních PPP. Výsledné vyhodnocení a indikované vazby jsou podkladem politických rozhodovacích procesů (Radermache, 2005).

3.4 Udržitelný rozvoj vs. SEA

Strategic Environmental Assessment – SEA lze pokládat za způsob implementace konceptu udržitelnosti (Therivel et al., 1992). Význam termínu udržitelnosti životního prostředí je možno chápat v souvislosti s pojmem spravedlnosti z pohledu času (mezi generacemi) a prostoru (v rámci generace). Za klíčovým faktorem přispívajícím k dosažení udržitelnosti lze považovat mezinárodní spolupráci širokého spektra zájmových skupin (WCED, 1987). V rámci vyhodnocování vlivů na udržitelný rozvoj území je environmentální pilíř zastoupen prostřednictvím SEA (Bártová a Růžička, 2008). Primární funkce SEA procesu spočívá v posuzování možných dopadů na hmotnou složku životního prostředí. Posouzení sociálně ekonomických dopadů je v tomto případě formou doplňku (Maier et al., 2008). Pro účely komplexního sledování udržitelnosti rozvoje lze použít – posouzení vlivu na udržitelnost (Sustainability Impact Assessment - SIA). Nástroj posouzení rozsáhlejšího a komplexnějšího charakteru, který umožňuje určit, předpovědět a vyhodnotit potencionální dopad samotného podnětu i jeho variantního řešení na udržitelný rozvoj společnosti (Říha, 2001).

Existují dva možné přístupy pojetí SEA v rámci sledování udržitelnosti rozvoje daného území. Prvním přístupem je SEA ex ante. Tento přístup je založen na integraci hodnocení udržitelnosti jakožto součásti koncepčního materiálu v přípravné fázi. Průběžné interaktivní zpracování SEA zde vystupuje jako komplement k příslušné dokumentaci. Druhým z přístupů je SEA ex post. Oproti přístupu SEA ex ante je postaven na principu zevního vyhodnocení udržitelnosti rozvoje již vytvořeného plánu nebo strategie. Hodnocení je zde prováděno periodicky, a to na bázi sledování vývoje jednotlivých indikátorů udržitelnosti v předběžně určených intervalech (Holá, 2019). V kontextu s institucionálním prostředím jednotlivých zemí Evropské unie je aplikován jeden z těchto principů, přičemž v praxi se objevuje užití jejich kombinace. V Evropské unii všeobecně platí, že integrované pojetí procesu SEA je uplatňováno

v zemích s velkou institucionální kapacitou plánovacích procesů vnímaných ve smyslu komplexního managementu území. Jako vhodný příklad lze uvést Anglii, Francii či Německo. Naopak národní systémy, ve kterých je územní plánování vnímáno zejména z hlediska umožnění stavebního rozvoje a hodnocení udržitelnosti je bráno pouze jako nástroj ke kontrole jeho důsledků na jednotlivé složky životního prostředí, častěji volí opačný přístup SEA posuzování (Maier et al., 2008; Fischer et al., 2009). Strategické posuzování vlivů na životní prostředí je obecně stále více spojováno se zprostředkováním implementace EPI (Environmental Performance Index⁵) a udržitelného rozvoje (Sadler, 2002).

3.5 Indikátory

Indikátor neboli ukazatel je nositelem informace spíše kvantitativního charakteru. Zásadní odlišnost indikátoru od ostatních druhů dat spočívá v explicitním spojení s politikou, základnou tvorby indikátorového systému (Newton, 2001; Pondělíček, 2009). Účel použití indikátorů lze shledat v porovnání vývoje určitých území v rovině času a místa s ohledem na působící vlivy. Z těchto důvodů je pro každý indikátor nezbytné stanovit měrnou jednotku⁶, intenzitu, s jakou bude prováděno jeho sledování či měření, a zdroj, odkud bude sledovaný údaj vhodné získávat. Ve většině případů se pro vyhodnocení jednotlivých indikátorů využívají veřejné zdroje informací v rámci, nichž jsou volně k dispozici data, z již existujících datových zdrojů jako jsou například ČSÚ, CENIA a ročenky MŽP, jejich tvorba je z velké části v kompetenci Českého statistického úřadu, ale tak i samotných ministerstev - Ministerstva životního prostředí, Ministerstva průmyslu a obchodu a Ministerstva financí (Pondělíček, 2009). Indikátory hodnotiteli umožňují sledovat úspěšnost plánovacích a rozhodovacích procesů a také napomáhají k získání vyhodnocení a popisu naplněnosti udržitelného rozvoje prostřednictvím implementace konkrétních projektů. Vhodně zvolená sada ukazatelů vyobrazí stav účinnosti místní politiky, zejména v rámci naplněnosti udržitelného rozvoje prostřednictvím implementace konkrétních projektů (Maštálka, 2009). Mezi klíčové vlastnosti ekologických indikátorů se řadí relevantnost zvoleného ukazatele pro danou oblast (případně jeho vazbě k jádru problému), schopnost zhodnocení udržitelnosti ekosystému v dlouhodobém měřítku, kvalitní metodické zpracování (ve smyslu možného opakování a dostatečné průhlednosti) a dostupnost

⁵ Způsob hodnocení států z hlediska celkové ohleduplnosti vůči životnímu prostředí.

⁶ Vyjádřenou číslem (konkrétní hodnotou) či údajem agregovaného charakteru.

relevantních dat získávaných v pravidelném intervalu (Vačkář, 2007). Nejvýznamnější indikátorová organizace – EEA používá rozšířenou soustavu indikátorů, pramenících z příčinného rámce indikátorů zátěže, jež definovala Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Hlavní nedostatek ukazatelů Evropské agentury životního prostředí spočívá ve skutečnosti, že většina z nich pouze popisuje současný stav přírodního kapitálu nikoliv faktor dynamiky a podstaty udržitelnosti biodiverzity a přirozené funkce ekosystémů a nezohledňuje sociální a ekonomické důsledky antropogenního vlivu. Pro území evropské unie shromažďuje potřebná srovnávací data instituce Eurostat. Za ideální ekologický indikátor lze považovat ukazatel, jež by detekovat a dále popisovat dlouhodobé trendy a stav přírody v komplexním rozsahu, což by mohlo dopomoci včasné identifikaci způsobených změn a prohloubení zaměření analýz jejich příčin (Vačkář, 2007).

3.5.1 Klasifikace indikátorů

V našich podmínkách se na regionální úrovni ujal použití upravených ECI indikátorů neboli ECI/TIMUR sada deseti ukazatelů udržitelného rozvoje (Maier, 2010). Přesněji se jedná o pět základních ukazatelů, označovaných A1 - A5 v pořadí: *spokojenost obyvatel s místním společenstvím, místní příspěvek ke globálním změnám, mobilita a místní přeprava, dostupnost veřejných prostranství a služeb a kvalita místního prostředí*. Druhou polovinu sady indikátorů tvoří ukazatele uvedené pod ustáleným označením B6 – B10, jež jsou doplňkového charakteru: *cesty dětí do školy a zpět, nezaměstnanost, zatížení prostředí hlukem, udržitelné využívání půdy a ekologická stopa* (Maier, 2010; Maštálka, 2009). Obecně lze indikátory klasifikovat dle jejich charakteru a způsobu použití.

- *ex post a ex ante*

V českém prostředí je využití indikátorů udržitelnosti spjata převážně s tvorbou dokumentací v oblasti územního a prostorového plánování, přesněji s rozborem udržitelného rozvoje území, součástí územně analytických podkladů, a s implementační částí strategických plánů. V kontextu s výše uvedenou aplikací environmentálních ukazatelů se rozlišují typy druhů indikátorů. Prvním typem jsou „ex ante“ indikátory, jejichž hlavní účel spočívá v argumentační podpoře při procesu

SEA⁷. Dle stavebního zákona (zákon č. 183/2006 Sb.) není použití ex ante indikátorů právně ukotveno. Tzv. „ex post“ indikátory jsou využívány při ex post evaluaci, kdy plní funkci zpětného hodnocení jednotlivých oblastí, jež byly reálně dotčeny implementací aplikovaného dokumentu (Maier, 2010).

- *kvalitativní a kvantitativní přístup*

Na dílčí indikátory lze pohlížet z hlediska dvou základních přístupů – kvalitativního a kvantitativního. Kvantitativní přístup se zaměřuje na indikaci a popis hlavních problémů a disparit v komplexním pohledu na zájmové území. Naopak kvantitativní přístup je založen na monitoringu vývoje dané lokality a popisu dílčích oblastí ve vazbě na udržitelný rozvoj. Pomocí výsledných hodnot, jež je možné uspořádat do datové řady, lze stanovit možné vývojové trendy a příčinné souvislosti. V tomto případě je zásadní vhodná formulace ukazatele na míru vzhledem k vystihnutí hlavní problematiky (Maier, 2010).

- *klíčové (headline) a komplexní (agregované – indexy)*

K určení a popisu míry změn na konkrétním a jasně popsaném příkladu se používají tzv. klíčové indikátory (dále nazývány jako headline či titulkové), například indikátor vyjadřující podíl ZCHÚ v území. Naopak k popisu a vyhodnocení množiny několika vstupních údajů či dat se aplikují indikátory komplexnějšího charakteru, které jsou označovány jako agregované ukazatele či indexy. Výhodu agregovaných ukazatelů lze spatřit v zahrnutí popisu většího množství jemných vlivů a jejich vzájemné kombinace (Maier, 2010). Indexy popisující stav životního prostředí indikují změny kvalitativního charakteru a zohledňují reálné účinky a přínosy aplikace opatření na ochranu environmentálního prostředí (Radermache, 2005). Na druhé straně je nutno počítat se sníženou mírou transparentnosti hodnocení a celkovou obtíží vyložení výsledků, vzhledem ke srozumitelnosti i pro širokou veřejnost (Maier, 2010). Vhodné uplatnění agregovaných indikátorů pro jejich jednoduchou a poměrně snadnou interpretaci je užítí v prostředí politických procesů (CENIA, 2008).

- *srovnávací a hodnotící*

Kombinací předešlých vlastností indikátorů vznikají dva základní typy indikátorů – srovnávací a hodnotící. Ke sledování naplňování předem stanovených cílů PPP, jako

⁷ V rámci územního plánování SEA procesu podléhají PÚR, ZÚR, ÚP a strategické plány, naplní-li dikci § 10i zákona č. 100/2001 Sb., zákon o posuzování vlivů na životní prostředí.

zpětné vazby pro řízení a plánování veřejných strategií, jsou používány právě hodnotící ukazatele. Pro sledování vývoje obecných aspektů vůči stávajícímu stavu slouží tzv. benchmarkingové (srovnávací) ukazatele. Na principu srovnávacích indikátorů byly stanoveny například ECI, které byly částečně aplikovány i do našeho prostředí prostřednictvím sady indikátorů od organizace TIMUR (Maier, 2010).

Dle Příručky hodnocení životního prostředí⁸ jsou klasifikovány vzhledem k typologii, určující, jakou informaci daný indikátor poskytuje:

- *deskriptivní indikátory* – popisující stav dílčích složek životního prostředí, například zdravotní stav lesů či míra fragmentace volné krajiny;
- *indikátory pokroku a plnění* – popisující reálný vývoj stavu životního prostředí vzhledem ke stanoveným cílům/limitům, například počet překročení limitu koncentrace SO₂;
- *indikátory účinnosti* – popisující efektivitu konkrétního regulačního zásahu, většinou ekonomického charakteru, například vliv výše poplatku za ukládání odpadu na celkový objem odpadu uloženého na skládky nebo vliv výše poplatku za vynětí pozemku ze ZPF na celkový objem vyjmuté půdy ze ZPF;
- *indikátory efektivnosti* – popisující míru naplnění explicitně stanovených cílů obsažených v PPP, například výroba tepla z obnovitelných zdrojů či počet domácností s lepší klasifikací spotřeby energie;
- *indikátory celkové prosperity (agregovány do formy indexu)* – popisující naplněnost udržitelného rozvoje ve vztahu ke všem třem základním pilířům trvalé udržitelnosti, například HDI či ekologická stopa (CENIA, 2008).

V oblasti iniciativ podněcujících vývoj indikátorů jsou odlišovány tři základní koncepční přístupy – politický, systémový a tematický. Vývoj a potřebu stanovení ukazatelů z politického hlediska jejich užití mělo svůj původ a bylo podpořeno v 60. letech hnutím za sociální ukazatele a následnou aplikaci pro potřeby Světové banky a UNCHS. Ve smyslu systémového pojetí byly klíčové aspekty potřeb a požadavků OECD a účely podpory Agendy 21 a agendy environmentální udržitelnosti. Podstata tematického přístupu k použití indikátorů spočívá primárně v užití pro potřeby Rozvojového programu OSN (UNDP). Vyhodnocení relevantních

⁸ Jejímž autorem je příspěvková organizace MŽP, CENIA.

ukazatelů je vykazováno a blíže rozebíráno v rámci souhrnných vyhodnocovacích zpráv, například v každoroční zprávě o stavu životního prostředí, jež vydává každoročně CENIA (Radermache, 2005). Charakter každého ukazatele je vyjádřen pomocí pěti vlastností – účel, měřitelnost, spolehlivost a realizovatelnost, reprezentativnost a vypovídající hodnota vyjadřují charakter každého ukazatele. Prostřednictvím zvoleného typu metodiky lze do jisté míry ovlivnit reprezentativnost a vypovídající hodnotu zvoleného indikátoru. Naopak spolehlivost a realizovatelnost závisí na kvalitě použitých dat. Pro docílení vzniku funkčního monitorovacího systému odpovídající kvality je vhodné klást důraz zejména dostupnost kvalitních, přesných, objektivních a úplných dat (Maier, 2010).

3.5.2 Indikátory na regionální úrovni

Na regionální úrovni lze spatřit v aplikaci srovnávacích indikátorů velký význam, neboť pomocí nich lze porovnávat jednotlivé regiony a dopomoci k předávání zkušeností

a účinných postupů, jejichž zavedení se v dané lokalitě osvědčilo. Pokud k indikátoru není vymezen explicitní cíl, je na úrovni regionů vhodné, za předpokladu měření zvolených ukazatelů dle totožné metodiky a ve shodném časovém období, aplikovat tzv. benchmarking. Srozumitelné a vhodně formulované informování cílové skupiny i široké veřejnosti o vybraných skutečnostech dané oblasti je jedním z úkolů monitoringu a hodnocení zprostředkované formou těchto indikátorů (Maštálka, 2009). Hlavní předností sledování indikátorů ekologické integrity je jejich využití na regionální úrovni, neboť stav ekologických systémů je ovlivňován spíše souhrou faktorů lokálního charakteru než provázanými změnami globálních rozměrů (Vačkář, 2007).

První zavedení indikátorů udržitelného rozvoje se datuje až s příchodem strategického plánování do českých měst. Prvopočátky jejich vzniku lze připisovat především neziskovým organizacím typu NSZM či TIMUR⁹. Vyhodnocení a výsledný popis sledovaných indikátorů je součástí Situačních zpráv, za jejichž vypracování zodpovídá Výbor pro strategii a Pracovní skupina pro indikátory Rady vlády pro udržitelný rozvoj. Ve vazbě na regionální srovnávání, v našem prostředí převážně na úrovni krajů, je volba soustavy indikátorů, jako součásti implementační části plánu rozvoje

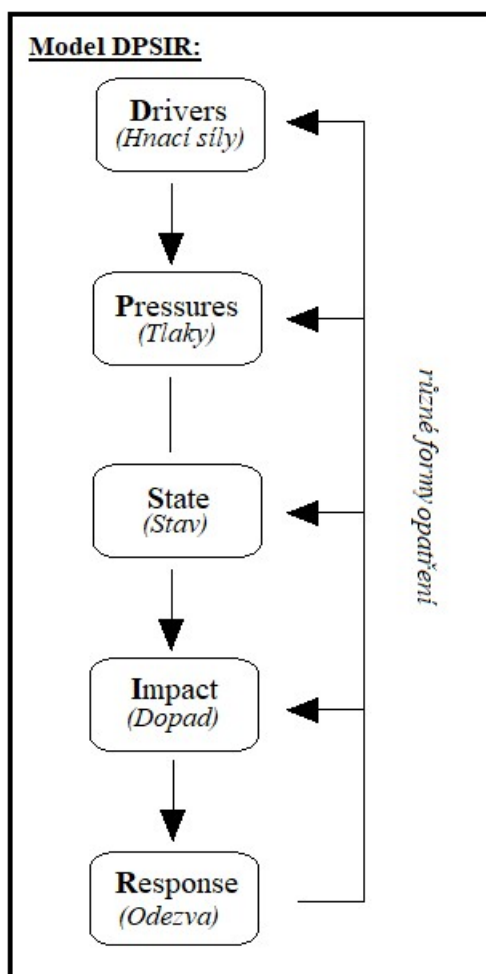
⁹ Modifikuje zavedené ECI do podmínek českého prostředí.

kraje, plně v kompetenci samosprávy. Za jedinou ucelenou řadu ukazatelů lze považovat územně analytické podklady, jež jsou zpracovávány každé dva roky pro kraje a ORP (Maštálka, 2009).

3.5.3 Kompatibilita a integrita s EU

Pro zajištění kompatibility a možnosti srovnání jednotlivých územních a samosprávných celků České republiky s ostatními členskými zeměmi EU, vychází většina indikátorů z indikátorové sady EEA (CENIA, 2008). Ukazatele definované EEA jsou založeny na modelu DPSIR, viz níže obrázek č. 3. Tato metoda pro zkoumání vztahů příčin a následků působení určitých faktorů vznikla na základě rozšíření PSR¹⁰ metody od OECD, o zakomponování hybných sil (driving forces) a dopadů (impacts). Rámec PSR ve své době představoval pokrok ve vývoji environmentálních indikátorů v podobě zavedení myšlenky vzájemné provázanosti mezi efekty lidského jednání, jež se odrážejí na stavu životního prostředí a reakcí, které přispívají ke zmírnění vlivu či poškození jednotlivých složek životního prostředí (Maier, 2010; Newton, 2001). V České republice se používá indikátorový systém na bázi DPSIR, nejvíce používaný Ministerstvem životního prostředí v rámci monitoringu Státní politiky životního prostředí České republiky (Maier, 2010). Dílčí ukazatele neboli indikátory lze umístit do jedné z pěti částí cyklu DPSIR – Drivers, Peressures, State, Impact a Response, viz níže schéma cyklu DPSIR na obrázku č. 3. Schéma modelu do jisté míry přibližuje interakce mezi lidskými činnostmi a jednotlivými složkami životního prostředí (CENIA, 2008).

¹⁰ Pressure (tlak), State (stav) and Response (odezva).

Obr. č. 3 - Schéma zobrazující základní posloupnosti mezi dílčími částmi modelu DPSIR (autor dle CENIA, 2008)

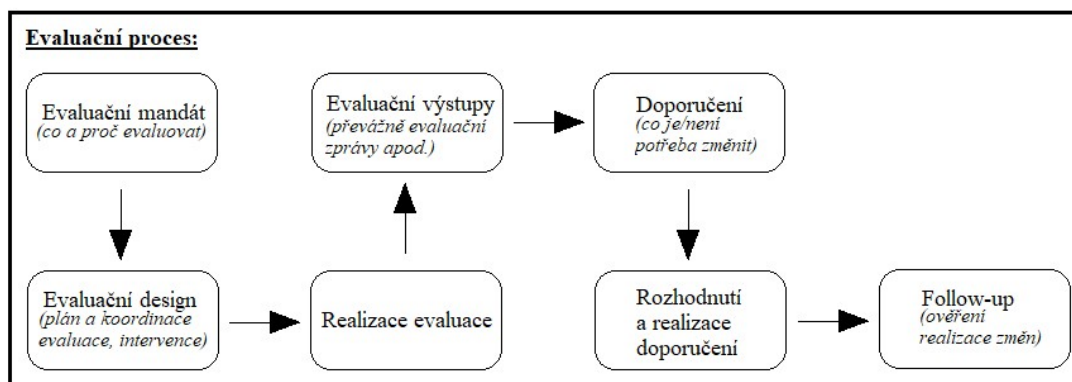
Jako první do zmiňovaného cyklu DPSIR vstupují v českém překladu – *hnací síly*, ve formě přímých lidských aktivit a nejrůznějších činností, jako je například životní styl obyvatel (hustota bydlení, způsob cestování apod.), nebo také prostřednictvím ekonomických podmínek (například cena energií). Ty jsou zdrojem *tlaků*, které působí na přírodní kapitál, ve smyslu zhoršení kvality jednotlivých složek životního prostředí či v horším případě k narušení ekologické stability. Emise uvolňované z nejrůznějších zdrojů (z dopravy, z tepelných elektráren, z výroby apod.) lze uvést jako jeden z nejčastějších typů tlaků. Jimi je přímo ovlivňován *stav*, tedy měřená kvalita dílčích složek životního prostředí v daný okamžik. Přesněji se jedná o kvalitu půdy, ovzduší, vodních toků či hodnotu energetických a materiálových toků mezi jednotlivými složkami přírodního kapitálu. *Dopad* je způsoben přímými důsledky zejména lidského chování v podobě samostatných procesů, například v oblasti zemědělství, dopravy, cestovního ruchu a mnoho jiných. Jako příklady konkrétních dopadů lze zmínit defoliaci lesů, erozi zemědělské půdy, invazi cizích druhů, snížení biologické

rozmanitosti či zdravotní problémy. Lze říct, že příčina vzniku dopadů je souhrnně vázána na tlaky i stav. Posledním dílkem cyklu DPSIR je *odezva*, kterou je možno si představit jako reakci společnosti na zjištěný problém v určité lokalitě, nejčastěji je zprostředkována prostřednictvím specifických opatření, jimiž je úprava stávající legislativy či zavedení finančních sankcí a poplatků. Pro lepší představu lze uvést příklad opatření. Zavedení poplatků za parkování automobilů, jejichž přijetím lze vhodně reagovat na stávající překážky udržitelného rozvoje, mohou prostřednictvím jejich implementace přispět ke snížení dopadů na životní prostředí. Odezva jako závěrečný dílek celého cyklu, může ovlivňovat dle aktuální potřeby všechny zbývající části. Model DPSIR lze považovat za ucelený řetězový proces, k jehož správnému popisu je nutné použít vhodné indikátory (CENIA, 2008; Newton, 2001). Každý indikátor je jakýmsi malým modelem, zahrnujícím prvky ve smyslu příčiny, následku, sociálních norem (jako tvůrce pokroku) a politických opatření a výsledků. (Newton, 2001).

3.6 Proces evaluace

Primárním cílem zavedení evaluace do plánovacího a implementačního procesu je zhodnocení a popis vzájemného vztahu zamýšlených cílů ku uskutečněnému stavu. Jedná se přímo o vyhodnocení relevance vztahu mezi potřebami či problémy, plynoucích z hospodářství, společnosti a životního prostředí, a navrhovanými záměry. Dále je součástí evaluace i vyhodnocení: míry účelnosti mezi záměry a výstupy, účinnosti ve vztahu vstupů ku výstupům a celkové míry udržitelnosti a užitečnosti v rámci adekvátnosti výchozích problémů ku reálným výstupům, výsledkům a dopadům, jež byly dosaženy implementací obecně schválených intervencí (Grasseová, 2013; Malý a Pavlík, 2004). S procesem evaluace je spjato zavedení indikátorů výsledků a dopadů do implementace strategického či rozvojového dokumentu. V kontextu se strategií jsou jednotlivé indikátory rozlišovány podle jejich vazby ke konkrétní fázi plánovacího procesu. S tím souvisí také vyhranění použitého zdrojového pokrytí, stanovení úrovně hodnocení a referenčních hodnot (Holeček et al., 2012). Obecně lze pokládat za hlavní problém při stanovení sady vhodných indikátorů k hodnocení implementace daného strategického dokumentu skutečnost, že v mnoha případech nelze jasně kvantifikovat naplnění vytyčených rozvojových záměrů a zachytit skutečný dopad, jako důsledek jejich implementace, na územní rozvoj (Holeček et al., 2012; Nicolaisen and Driscoll, 2016).

Význam a přínos evaluace, zejména průběžné, je klíčovým aspektem pro vhodnou implementaci záměrů ze strategické/návrhové roviny do praxe. Hlavní úlohou interim evaluace je získání potřebných informací pro vhodnou aktualizaci nastavení nejen jednotlivých ukazatelů naplněnosti strategie, ale také k průběžné aktualizaci formulace opatření, reagující na současnou situaci a potřebu, což by při správném užití mělo přispět k vyššímu přínosu, ve smyslu praktického dopadu, strategie v dlouhodobém měřítku (Holeček et al., 2012).

Obr. č. 4 - Schéma jednotlivých fází evaluačního procesu (autor dle Grasseová, 2013)

Jak je na první pohled patrné již z výše uvedeného schématu na obrázku č. 4, evaluační proces začíná základním rozhodnutím o náplni evaluace. Přesněji o nastavení informací, jimiž je stanovení předmětu (strategického dokumentu), jež bude v jejím rámci hodnocen a proč, cíle evaluačního procesu a kdy a jak bude evaluace provedena. Další krok spočívá ve vymezení a následném schválení evaluačního designu. Jedná se o formulaci plánu evaluace, hlavních i dílčích cílů evaluačního procesu a evaluačních otázek, definování souvislostí v rámci intervenční logiky a výběr typu evaluačního šetření. Následně dochází k samotné realizaci evaluačního šetření na základě, které je vypracována závěrečná evaluační zpráva a manažerské shrnutí. Součástí evaluačních výstupů jsou možná doporučení, která na se základně rozhodnutí následně realizují (MMR, 2018; TA ČR, 2019).

3.6.1 Typy evaluace

- *ex ante evaluace (předběžná)*

Průběžná evaluace je zpravidla aplikována již v průběhu plánovacího procesu, tedy před samotnou realizací strategie, v její přípravné fázi. Cílem předběžného hodnocení je rozhodnutí o poskytnutí podpory či finálního schválení předkládaného dokumentu. Evaluačnímu procesu je podroben návrh za účelem analýzy stěžejních parametrů

dokumentu, v něm stanovených cílů včetně k nim definovaných indikátorů. Dále je přihlíženo k nákladovosti a možným rizikům. (Holeček et al., 2012; TA ČR, 2019).

Národní požadavky na rozhodovací systém do jisté míry ovlivňují proces ex ante hodnocení, zejména lze jejich zásadní roli spatřit v uložení pravidelné aktualizace studií, rozvoji požadavků na podávání zpráv a odpovědnosti na úrovni projektu. Pro dosažení kvalitní aktualizace parametrů a výkonných poměrů by nejspíše mohlo přispět přihlídnutí k technickým doporučením pro ex ante CBA studie (Meunier and Welde, 2017).

- *interim evaluace (průběžná)*

Průběžné hodnocení strategie spočívá ve sledování probíhající realizace dokumentu, zda probíhá v souladu s předem stanovenými pravidly implementace dokumentu a reálně přispívá k naplnění vytyčených cílů. Účelem je schopnost reagovat na zjištěné odchylky od plánovaného scénáře, eventuálně na možné problémy, jež byly identifikovány v průběhu implementace. Periodicita tohoto typu evaluace nejčastěji bývá jednou ročně. Výstupem tedy je monitorovací zpráva za uplynulé roční období (Holeček et al., 2012; TA ČR, 2019).

- *ex post evaluace (následná)*

Závěrečné monitorování je spuštěno až po uplynutí plánovacího období, respektive bezprostředně po skončení doby platnosti strategického dokumentu. Jedná se o vyhodnocení skutečného naplnění cílů deklarovaných strategií a zjištění reálných dopadů, jež byly v původním dokumentu predikovány ve formě požadovaného pokroku. Tím poskytují životaschopné důvody vstupující do rozhodovacích procesů a tvorby nových politických směrů, ve smyslu informování. (Holeček et al., 2012; Sandhu, Burton and Dedekorkut-Howes, 2016; TA ČR, 2019).

ÚČINNOST	<i>Míra dosažení výstupů, odvozená z efektivity využití finančních, lidských a materiálních zdrojů</i>	} <i>Provozní úspěch</i>
EFEKTIVITA	<i>Míra naplnění stanovených cílů/do jaké míry daný projekt k jejich dosažení přispěl</i>	
DOPAD	<i>Indikace pozitivních/negativních dopadů, jež ve vazbě k provedení projektu nebyly původně predikovány</i>	} <i>Strategický úspěch</i>
RELEVANCE	<i>Zhodnocení souladu projektu s potřebami a prioritami vlastníků/uživatelů</i>	
UDRŽITELNOST	<i>Míra pravděpodobnosti přetrvání kladných účinků projektu i po jeho dokončení</i>	

Tab. č. 1 - Metodika ex post hodnocení projektu (autor dle Meunier and Welde, 2017)

Ve výše uvedené tabulce č. 1 jsou přiblíženy hlavní charakteristické znaky přínosu zavedení procesu následného hodnocení. Výše uvedenou metodiku lze aplikovat i na strategické úrovni. Relevance opatření je v tomto případě posuzována z hlediska nejdůležitějších potřeb v programové oblasti, s ohledem ku intervenční logice programu – cíle, opatření, aktivity, alokované finanční prostředky a jak použitá opatření řeší klíčové problémy, které vychází ze SWOT analýzy. Vyhodnocení efektivity je založeno na dosažení výstupů a výsledků vůči vloženým finančním prostředkům. Při aplikaci evaluace jsou používány celé sady indikátorů, zejména pro jejich schopnost objektivně uchopit problematiku složitosti dynamické povahy prostředí jako stále se vyvíjejícího systému. Zavedením ukazatelů lze dosáhnout sumarizace, soustředění a kondenzování vstupních vjemů na lidským mozem zvládnutelné množství smysluplných informací. Zjednodušení při vizualizaci sledovaných jevů a zvýraznění trendů je další z předností a možného užití indikátorové soustavy definované pro potřeby evaluačního procesu (Sandhu, Burton and Dedekorkut-Howes, 2016). V obecném měřítku je možné chápat zavedení procesu evaluace jako nástroje učení a prokázání odpovědnosti. Základním předpokladem přínosného vyhodnocení je nezbytné neopomenutí odlišných cílů a politický souvislosti s jednotlivými úrovněmi v rámci hierarchie plánování, jimiž jsou strategické dokumenty mezinárodního, národního, regionálního a lokálního měřítka. Jedno z možných využití ex post analýzy lze pokládat její aplikace za účelem posouzení přesnosti hodnocení ex ante (Meunier and Welde, 2017).

- *evaluace dopadů*

Hodnocení probíhá s časovým odstupem minimálně 2–3 let po skončení plnění strategie z důvodu, že dopady a přínosy vycházející z implementace strategie se ve většině případů začnou projevovat až s odstupem několika let. Evaluační šetření má formu analýzy konečných výstupů a výsledků ve smyslu přínosů a finálních dopadů širšího významu, za hranice předmětného zaměření implementovaného dokumentu. Délka trvání evaluačního procesu je individuálního charakteru a proměnlivá v závislosti na typu strategie a jednotlivých aktivitách či opatřeních, jež byly v rámci implementace prováděny. S přihlédnutím k faktoru ve smyslu časového odstupu realizace evaluace dopadů lze konstatovat, že výsledné ex post hodnocení přínosů a dopadů jako finálního výstupu evaluačního šetření obvykle nemá vliv na utváření bezprostředně následující strategie. (MMR, 2018; TA ČR, 2019). Předmětem evaluačního šetření je vyhodnocení dopadů implementovaného programu ve dvou režimech hodnocení, přesněji environmentálních dopadů a ekonomických a sociálních dopadů (MMR, 2018).

- *interní a externí*

Jedna z klíčových otázek, kterou si je nutno zodpovědět již při samotné přípravě zadání evaluace, se týká způsobu realizace samotného procesu hodnocení. Přesněji se jedná o to, kdo evaluaci provede – skupina externích odborníků či vlastními silami. Všechny typy evaluačních procesů lze provádět oběma způsoby, ovšem v případě ex post evaluace lze pokládat za obecně přijaté pravidlo, že je zde za vhodnější považováno, pověřit tímto úkolem spíše externího evaluátora (TA ČR, 2019).

Z tohoto pohledu lze považovat za ideální tzv. smíšenou evaluaci, při které hodnocení prování interní skupina v součinnosti s externími odborníky. Tím je docíleno zachování výhod obou typů evaluace. Z benefitů interního hodnocení lze uvést například velmi dobrou znalost cílů, obsahové náplně a prostředí předmětného dokumentu. Z výhod charakteru externí evaluace lze zmínit nezávislý pohled a předpokládanou odbornost externího týmu (TA ČR, 2019).

3.6.2 Nástroje a techniky použité ve fázi evaluace

S ohledem na potřeby bezprostřední reakce na možné nově vzniklé situace a s nimi spojené potřeby, je nutné u nastavení evaluačního procesu zajistit značnou flexibilitu. Z tohoto pohledu je součástí fáze tvorby evaluačního designu nezbytné respektovat

časové možnosti, finanční možnosti a účel evaluace a prověřit dostupnost datových zdrojů a časové možnosti. Obecně platí, že metody a přístupy k provádění evaluačního šetření přímo navazují na metody a techniky sběru dat. Zpravidla jsou ověřené kombinace způsobu sběru dat, jejich následného zpracování a výsledné interpretace pokládány za jednotlivé standardizované metody (TA ČR, 2019).

- *metody a techniky sběru dat*

Existují dvě základní metody sběru dat pro účely evaluačního šetření. Základní odlišnost lze spatřit v charakteru potřebných dat a způsobu jejich získání. Primární neboli empirický přístup je založen na pořizování dat přímo z terénu. Potřeby konkrétní evaluace přináší shromáždění nových a ojedinělých dat a informací, kvalitativního či kvantitativního charakteru. Nejčastěji používanou metodou kvalitativního sběru dat je dotazníkové šetření, online, osobní, telefonické či zasláné tištěné formy. Jejich použití přináší povětšinou benefity v podobě menší časové náročnosti a snadnějšího způsobu zpracování a interpretace výsledných dat. Přímým opakem těchto metod jsou skupinové diskuse či individuální rozhovory. Z důvodu obtížného reagování na přímé otázky ze strany respondenta/dotazovaného, mohou být použity jako doplněk tzv. projektivní techniky. Aplikace kvalitativního typu sběru dat vyžaduje větší časovou i organizační náročnost, avšak na druhé straně poskytuje detailnější informace a možnost přímé reakce v prostředí dotazované skupiny na nově vzniklé otázky. Pozorování a případové studie (tzv. Case study) lze považovat za kompromis předešlých metod komplexního charakteru. Sekundární sběr dat pracuje s daty a informacemi, jež byly shromážděny za jiným účelem, nicméně je lze optimálně využít také v rámci potřeb evaluačního šetření. Přednost jejich užití lze spatřit zpravidla v rychlejším a snadnějším přístupu k nim. Přesněji se jedná o nejrůznější analýzy – dokumentů či rešerší, dat (převážně statistických) z veřejných zdrojů a dat z již provedených výzkumů a hodnocení (TA ČR, 2019).

- *metody a přístupy aplikované v evaluačním šetření*

Metoda zkoumání efektu realizovaného strategického dokumentu, která má za cíl vyhodnotit míru efektu poskytnuté podpory (intervence), je označován *kontrafaktuální dopadová studie* či pod zkratkou CIE. Eventuální přínos přístupu, založeného na spolehlivých datech podrobených pokročilejším statistickým metodám, lze spatřit v možnosti zvýšení efektivity podpory strukturálních fondů ve vazbě k výzvám cílených na předkládání žádostí o intervenci. Obecně platí, že je tato metoda

aplikována zejména v rámci ex post evaluací (Potluka a Brůha, 2013; TA ČR, 2019). V případě *ekonomické analýzy ke sledování efektivnosti podpory* se jedná o použití jedné z ekonomických metod – Input-output analysis či cost-benefit analysis (dále jen „CBA“). První analýza zkoumá míru efektivity transformace vstupů ve výstupy, CBA oproti ní funguje na principu kvalifikace pozitivních a negativních stránek implementace projektů ve vztahu ke zdrojům vynaložených k jejich dosažení. Další převážně ekonomickou metodou je *benchmarking*, který je založen na vyhodnocení faktoru úspěchu. Konkrétněji nástroj k identifikaci a následné kvalifikaci slabých stránek a předností před a po intervenci. V interim a ex post evaluaci nachází své uplatnění QCA – *kvalitativní komparativní analýza*, vykazující podmínky, které napomáhají či naopak brání dosažení stanovených cílů. QCA vychází z předpokladu, že výsledný efekt je důsledkem jednoho či kombinací více faktorů a podmínek. V praxi je obvykle tato metoda prováděna ve spojení s případovými studii formou doplňku. Vhodnou metodou pro aplikaci v ex post hodnocení lze považovat tzv. *outcome harvesting*, zaměřenou primárně na výsledky v souvislosti s realizací dokumentu podrobeného evaluaci. Tento přístup je zaměřen na verifikaci dosažených cílů a poskytnutí vhledu do dopadů a přínosů společnosti. Na závěr lze zmínit expertní techniky jako je například Delfská metoda, jejichž užití je považováno oproti předešlým metodám obtížnější. Neboť tento přístup vyžaduje dodržení několika zásad a požadavků. Pro lepší představu lze uvést několik z nich, například je nezbytné delší časové období realizace, zachování anonymity, intenzivní kontakt mezi řešitelem a kvalifikovanými odborníky, jež budou provádět hodnocení (Grasseová, 2013; TA ČR, 2019).

Analytičnost a rigoróznost, systematicčnost ve smyslu pečlivě naplánovaného evaluačního procesu, spolehlivost, zaměření se na klíčové otázky či úskalí problémů a dostatečná informovanost účastníků v roli zainteresovaných stran, jsou obecně vnímány jako předpoklad pro dosažení efektivního evaluačního procesu. Respektováním a uplatňováním těchto základních principů by mělo přinést relevantní výsledky. Neboť způsob, kterým je naplánována evaluace a stanoven její design, přímo ovlivňuje povahu přínosu celého procesu hodnocení (Grasseová, 2013).

- *monitoring a evaluace*

Do jisté míry jsou oba procesy značně provázány, v některých případech je dokonce užíváno souhrnné označení M&E. Data získaná z monitoringu jsou obvykle využívána

právě pro samotné hodnocení strategické dokumentace (Grasseová, 2013; TA ČR, 2019). Proces monitoringu neboli sledování naplněnosti předem stanovených ukazatelů se sestává z pěti dílčích kroků. Nejprve dochází k seskupení ukazatelů vstupů a výstupů přímo od realizátorů konkrétních aktivit, následuje zaměření informací vztahujících se k jednotlivým indikátorům o vstupech a výstupech ve vztahu k realizovaným aktivitám ze strany věcně příslušných odborů či orgánů. Dalším krokem je předání celkového přehledu hodnot, jež vykazují vstupy a výstupy, příslušnému odpovědnému orgánu, případně současně s informacemi popisujícími indikátory výsledků, jejichž sledování je v kompetenci příslušného orgánu. Čtvrtým krokem je selektování získaných údajů ve vazbě k odpovídajícím opatřením a konkrétním prioritám a vyhodnocení efektů. V závěru dochází k vypracování souhrnné informativní zprávy s dalšími doporučeními vhodnými k zapracování v následné aktualizaci systému indikátorů a vybraných částí strategického dokumentu. Jednotliví realizátoři by měli zaznamenávat dosažené hodnoty ukazatelů ve vázaných k aktivitám, jež jim byly svěřeny a za jejichž realizaci zodpovídají, vždy za uplynulý rok (Holeček et al., 2012).

3.7 Strategic Environmental Assessment (SEA)

Strategické posuzování vlivů na životní prostředí (SEA - Strategic Environmental Assessment) je obecně definováno jako formální a systematický proces analýzy a řešení dopadů na životní prostředí vyvolaných rozvojem PPP, jakož i jiným strategickým nástrojem vypracovaným orgány veřejné správy, nebo soukromými subjekty (Fischer, 2007; Abaza et al., 2004). Prostřednictvím SEA procesu lze dosáhnout zvýšení efektivity samotného plánovacího procesu, neboť zprostředkovává integraci environmentálních otázek přímo do rozvojových procesů. Podporuje participativní, strategický a transparentní postup, jež přispívá k účinnějšímu začleňování otázek udržitelnosti do rozhodování. Tyto dílčí fáze SEA procesu vycházejí z přístupu ekosystémových služeb, ve smyslu participativní práce, modelování scénářů a analýzy kompromisů. V rámci SEA procesu lze také identifikovat environmentální rizika v nejranějších fázích plánovacího procesu. (Fischer, 2007; Partidário, 2012; Rozas-Vásquez et al., 2019).

3.7.1 Základní indikátory naplněnosti SEA procesu

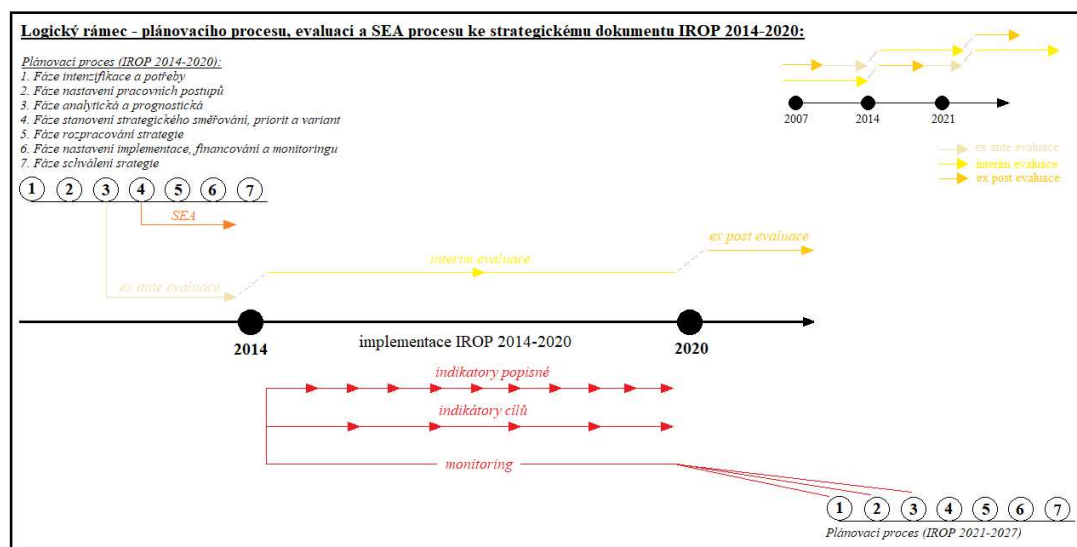
V kontextu s tzv. SEA principem, jež spočívá v použití závěrů získaných díky monitoringu a evaluaci implementace koncepčního dokumentu jako podnětu k iniciaci

aktualizace či částečného přepracování koncepce. V tomto kontextu jsou zaváděny dva základní typy ukazatelů. Konkrétněji se jedná o indikátory charakterizující plnění cílů ochrany životního prostředí v rámci realizace schválené koncepce, přesněji o zhodnocení reálného vlivu implementace strategie na složky životního prostředí. Druhá skupina ukazatelů hodnotí a popisuje míru plnění cílů přijaté strategie dosažených její implementací (MMR, 2018; Grasseová, 2013). Závěrečné výsledky by dále měly být v ideálním případě užity v při aktualizaci či tvorbě zcela nové koncepce a s tím spjatém SEA procesu. Evaluace na strategické úrovni tak v závěru poskytuje možnost koncepční změny, v případě rozporu předloženého záměru s environmentálními zájmy. Avšak evaluaci nelze chápat pouze jako striktní kritiku. Zkušenosti získané z evaluačních procesů mohou být mimo jiné přínosné také pro zlepšení budoucích koncepce a poučení se z předešlých chyb, převážně díky objasnění faktorů vedoucích k úspěšnému či naopak neúspěšnému naplnění stanovených indikátorů. Což ve výsledku může dopomoci ke snížení nákladů, a naopak zvýšení efektivity u hodnocení budoucích návrhů (Jones and Fischer, 2016; Grasseová, 2013). Bohužel v současnosti jsou nástroje k posuzování vlivů na životní prostředí stále ještě chápány jako „nástroj k dosažení územního rozhodnutí/schválení koncepce“ spíše než „nástroj k dosažení ochrany životního prostředí“. Důležitost role follow-up procesu potvrzuje i zjištění, že v praxi mohou neočekávané dopady během prováděcí fáze vyvolat požadavek na následný monitoring. Z čehož vyplývá, že tyto nástroje jsou považovány za nezbytné z hlediska plnění zákonných požadavků a za zátěž ve smyslu prodloužení plánovacího procesu (Jones and Fischer, 2016).

3.8 Strategie

Strategický dokument lze vnímat jako nástroj určující rámec směru budoucího rozvoje, který je vytyčen několika cíli, jichž je dosahováno prostřednictvím k nim stanovených opatření. Lze také říct, že strategie slouží také k přidělování a rozdělování veřejných zdrojů. Strategie/politika na vyšší úrovni je zamýšlena jako dlouhodobý koncepční dokument, pomocí něhož má být prvotní vize realizována. V obecné rovině je strategie vnímána jako proces tvorby koncepčního dokumentu, jež zohledňuje současný stav a podmínky v zájmovém prostředí a zároveň reaguje na identifikované nedostatky, posiluje silné stránky a využívá příležitostí (Holeček et al., 2012; Srpová et al., 2011; Wood and Dejedour, 1992). Dalo by se říct, že politika se snaží připravit na budoucnost s ohledem na aktuální situaci, předpokládané trendy rozvoje, predikované

hrozby a možné události ovlivňující plánovaný rozvoj. Strategické dokumentace jsou zpracovávány pro všechny úrovně plánovací hierarchie, nejčastěji v jedné z forem PPP¹¹. Strategický cyklus je nikdy nekončící a dynamický proces s neustále navazujícími kroky. Neboť okolnosti ovlivňující realizaci původní vize či myšlenky jsou zcela proměnlivé. Za účelem dosažení vyšší efektivity a relevantnosti strategických cílů je nezbytné strategii aktualizovat v souladu s nově zjištěnými skutečnostmi, mimo jiné vyplývajících ze závěrů vhodně nastavených evaluací typu ex ante, interim a ex post. Vazby mezi základními typy evaluací a jednotlivými kroky plánovacího procesu a implementace strategie jsou přiblíženy níže na obrázku č. 5 a v rámci přílohy č. 1. Níže zobrazené schéma také dokládá skutečnost, že všechny etapy životního cyklu strategického dokumentu jsou podrobeny evaluaci odlišného charakteru. V souvislosti s plánovacím procesem je za jeden z klíčových kroků považován soulad směru vývoje se zásadou udržitelnosti, jakož i zachování hierarchické provázanosti strategických dokumentací (Dedouchová, 2001; Holeček et al., 2012; Krause, 2019; Srpová et al., 2011, TA ČR, 2019).

Obr. č. 5 - Schéma provázanosti plánovacího procesu, evaluací a SEA u Integrovaného regionálního operačního programu 2014-2020 (autor dle Knap et al., 2012; Ernst & Young, s.r.o., 2011)

3.8.1 Úskalí strategie jako nástroje politické reprezentace

V praxi je pak ve smyslu principů udržitelného rozvoje kladen důraz zejména na ekologický aspekt, jako značný argument při obhajobě hospodaření s přírodními zdroji. V plánování územního rozvoje ostatní hlediska principu udržitelného rozvoje

¹¹ Nástroje budoucího plánování – politiky, programy a plány.

zastávají spíše role politické reprezentace. Neboť samotné strategické vize bývají spíše reakce na stávající problémy, jež lze řešit v rámci krátkodobého hlediska ve vazbě na volební/funkční období, jako nástroj možného posílení volebních výsledků (Maier, 2010; Bernard a Kostecký, 2014). Veřejné politiky z hlediska vědního oboru běžně využívají a začleňují poznatky u mnoha specializovaných oborů, jakými jsou například ekonomie, práva, sociologie a mnoho dalších. Ty jsou východiskem vedoucím ke vhodné formulaci a následné implementaci veřejného zájmu, který reaguje zejména na problémy v lidské společnosti. Takto by se veřejná politika jevila jako ideální nástroj k docílení dlouhodobě udržitelného rozvoje v souladu s veřejným zájmem. Avšak z pohledu tradiční politické vědy je politika ve smyslu strategického dokumentu spojována s konfliktem zájmů a bojem o moc, což ve výsledku může samotnému rozvoji v území uškodit (Malý a Pavlík, 2004). Další problematika politické reprezentace v rukou politických stran je vnímána také v souvislosti se samotným principem trvale udržitelného rozvoje. Jak již vyslovil Fareed Zakaria v roce 2005 „bez účasti politických stran by se politická scéna měnila v pouhou hru individuálních jedinců, zájmových skupin a despotů“. Role politických stran a demokracie je pro aplikaci chování v souladu s myšlenkou udržitelného rozvoje významná. Ovšem otázkou zůstává, do jaké míry jsou volební přísliby a programy reálně uskutečňovány a do jaké míry jsou pouhou líbivou iluzí. Výklad udržitelného rozvoje jako jeden z klíčových aspektů klade v obecné rovině důraz na zachování blahobytu, rozmanitosti a možností pro budoucí generace. Avšak v realitě se již málokterá země dle této zásady řídí. Ve smyslu stejných nikterak méně omezených podmínek blahobytu budoucích generací by měl být státní rozpočet vyrovnaný ne-li spíše přebytkový, čemuž většina i vyspělých a rozvinutých zemí nedosahuje (Nováček, 2012).

3.8.2 Strategie Evropa 2020

O prvopočátcích integrace environmentálních otázek, vyjádřených jako podpora harmonického a vyváženého rozvoje, jež by měl vykazovat charakter stabilního trvalého a ohleduplného k životnímu prostředí, lze hovořit již ve spojitosti s Maastrichtskou smlouvou z roku 1992. Pro členské země EU z ní plyne povinnost financovat a implementovat politiku životního prostředí. V roce 2000 Lisabonská strategie stanovila strategický cíl pro Evropskou unii – ve smyslu přeměnit EU na silnější a konkurenceschopnější ekonomiku založenou na znalostech a schopnou udržitelného rozvoje a sociální soudržnosti. Evropská komise se snažila vytvořit

synergie mezi jednotným trhem a politikou v oblasti životního prostředí přijetím ekonomických nástrojů, jako jsou ekologické daně, s cílem prosazovat a provádět zásadu „The Polluter Should Pay¹²“. Na šestý akční plán navazuje integrace otázek pojímající téma ochrany životního prostředí do základní rozvojové strategie Evropa 2020 (Gioti Papadaki, 2012).

Europe 2020: A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth

Strategický dokument se snaží o posílení koordinace mezi jednotlivými národními politikami členských států EU se společnou politikou Evropské unie. Cílem bylo stanovení vize kolektivního jednání s dosažením rozvoje ekonomiky založené na znalostech a inovacích a podpoře udržitelně rostoucí ekonomiky jako konkurenceschopné, méně náročné na vstupní zdroje a v souladu s principy sociálního začleňování a územní soudržnosti (Evropská komise, 2010). Evropa 2020 je desetiletá strategie růstu EU, která byla postavena na třech vzájemně se posilujících prioritách:

- *inteligentní růst* – rozvoj ekonomiky založené na znalostech a inovacích;
- *udržitelný růst* – podpora ekologičtější a konkurenceschopnější ekonomiky, která účinněji využívá zdroje;
- *inkluzivní růst* – podpora hospodářství s vysokou zaměstnaností zajišťující sociální a územní soudržnost.

Tyto tři vzájemně se posilující priority by měly pomoci EU a členským státům dosáhnout vysoké úrovně zaměstnanosti, produktivity a sociální soudržnosti (Hervás Soriano and Mulatero, 2010; Stec and Grzebyc, 2018). Integrace jednotlivých priorit rozvojového dokumentu z mezinárodní na regionální/národní úroveň (Strategie Evropa 2020 - Integrovaného regionálního operačního programu 2014–2020), je více popsána níže na obrázku č. 6.

¹² Neboli jeden ze základních principů práva životního prostředí – Znečišťovatel by měl platit.

	Posilování institucí jako prostředek k dosažení <i>inteligentního růstu</i>	Efektivní využití zdrojů a posilování klíčové síťové infrastruktury směřující ke zvýšení regionální konkurenceschopnosti jako prostředek k dosažení <i>udržitelného růstu</i>	Vyvážený rozvoj území a z kvalitnění veřejných služeb jako prostředek dosažení růstu podporujícího začlenění
Prioritní osa 1 Konkurenceschopné, dostupné a bezpečné regiony Prioritní osa 4 Komunitně vedený místní rozvoj	SC 1.3: Zvýšení připravenosti k řešení a řízení rizik a katastrof	SC 1.1: Zvýšení regionální mobility prostřednictvím modernizace a rozvoje sítě regionální silniční infrastruktury navazující na síť TEN-T SC 1.2: Zvýšení podílu udržitelných forem dopravy SC 1.3: Zvýšení připravenosti k řešení a řízení rizik a katastrof	
Prioritní osa 2 Zkvalitnění veřejných služeb a podmínek života pro obyvatele regionů Prioritní osa 4 Komunitně vedený místní rozvoj	SC 2.1: Zvýšení kvality a dostupnosti služeb vedoucí k sociální inkluzi SC 2.2: Vznik nových a rozvoj existujících podnikatelských aktivit v oblasti sociálního podnikání SC 2.3: Rozvoj infrastruktury pro poskytování zdravotních služeb a péče o zdraví SC 2.4: Zvýšení kvality a dostupnosti infrastruktury pro vzdělávání a celoživotní učení	SC 2.5: Snížení energetické náročnosti v sektoru bydlení	SC: 2.1 Zvýšení kvality a dostupnosti služeb vedoucí k sociální inkluzi SC 2.2: Vznik nových a rozvoj existujících podnikatelských aktivit v oblasti sociálního podnikání SC 2.3: Rozvoj infrastruktury pro poskytování zdravotních služeb a péče o zdraví SC 2.4 Zvýšení kvality a dostupnosti infrastruktury pro vzdělávání a celoživotní učení
Prioritní osa 3 Dobrá správa území a zefektivnění veřejných institucí Prioritní osa 4 Komunitně vedený místní rozvoj	SC 3.2: Zvyšování efektivity a transparentnosti veřejné správy prostřednictvím rozvoje využití a kvality systémů IKT SC 3.3 Podpora pořízování a uplatňování dokumentů územního rozvoje	SC 3.1: Zefektivnění prezentace, posílení ochrany a rozvoje kulturního dědictví	SC 3.1: Zefektivnění prezentace, posílení ochrany a rozvoje kulturního dědictví SC 3.2: Zvyšování efektivity a transparentnosti veřejné správy prostřednictvím rozvoje využití a kvality systémů IKT SC 3.3: Podpora pořízování a uplatňování dokumentů územního rozvoje

Obr. č. 6 - Incidenční matice implementace stěžejních témat ze strategie Evropa 2020 do Integrovaného operačního programu 2014-2020 (MMR, 2014)

Jako součást strategie evropská komise předložila pět hlavních iniciativ, jejich naplnění by mělo být realizováno do roku 2020, ve znění:

- zvýšit stupeň zaměstnanosti populace ve věkové kategorii 20-64 na minimálně 75 %;
- zvýšit podíl veřejných a soukromých investic do vědy a výzkumu na úroveň alespoň 3 % HDP;

v oblasti klimatických změn a energetických cílů:

- snížit emise skleníkových plynů o minimálně 20 % ve srovnání s hodnotou z roku 1990.
- zvýšit podíl obnovitelných zdrojů energie na celkové spotřebě energie na hodnotu 20 %.
- dosáhnout 20 % růstu v energetické účinnosti;
- snížit podíl dětí předčasně opouštějících školu na méně než 10 % a zvýšit zastoupení osob mladé generace (ve věku 30-34 let) s dosaženým vysokoškolským vzděláním alespoň na 40 %;
- snížit počet osob ohrožených rizikem chudoby a sociálního vyloučení – minimálně o 20 milionů (Gioti Papadaki, 2012; Stec and Grzebyc, 2018).

Dle výsledků výzkumu Stec and Grzebyc (2018) ne všechny země EU-15¹³ připisují význam splnění cílů dlouhodobého rozvojového programu, zatímco mezi novými členy EU, kteří vstoupili do struktur EU po roce 2004, jsou země, pro které je tento program prioritou. Země představující nižší pokrok při plnění cílů mohou alespoň požádat o evropské financování z Fondu soudržnosti nebo mohou těžit ze zkušeností zemí s vyšší úrovní rozvoje.

3.8.3 Integrovaný regionální operační program (IROP)

Především plánovací období mezi lety 2007–2013 se zásadně odlišovalo formulací strategického dokumentu, určeného pro plnění koordinace a realizace hospodářské a sociální soudržnosti zprostředkované územně integrovaným způsobem na úrovni regionu. Čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů EU probíhalo prostřednictvím implementace konkrétních rozvojových aktivit a projektů definovaných v rámci 7 regionálních operačních programů - ROPs. Programové dokumenty pořízené pro jednotlivé správní oblasti vymezené na úrovni územních statistických jednotek - NUTS II¹⁴, tzv. regionů soudržnosti, vznikaly v souladu s integrací Politiky soudržnosti EU pro období 2007–2014 do našeho prostředí. Mimo jiné významnou funkci stavebních kamenů při tvorbě konkrétních regionálních operačních programů zastávaly strategické a koncepční dokumenty na úrovni krajů,

¹³ Tzv. „staré členské země“ Evropské unie, které byly členy ještě před 1. květnem 2004 - vstupem dalších 10 kandidátských zemí. (EU15 – Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Dánsko, Irsko, Spojené království, Řecko, Španělsko, Portugalsko, Finsko, Rakousko a Švédsko.

¹⁴ S výjimkou Hl. m. Prahy.

konkrétněji strategie rozvoje kraje, strategické plány mikroregionů či programy rozvoje územního obvodu kraje (Synková, 2009).

V následujícím plánovacím období 2014–2020 pro stanovení priorit v regionálním rozvoje vznikl jeden souhrnný dokument – Integrovaný regionální operační program (dále jen „IROP“), jehož struktura strategického rámce Integrovaného regionálního operačního programu pro plánovací období 2014-2020 je blíže uvedena na obrázku č. 7.

Vize	Globální cíl	Prioritní osa	Specifický cíl
Konkurenceschopné obce a regiony tvoří konkurenceschopnou Českou republiku	Zajistit vyvážený rozvoj území, zlepšit veřejné služby a veřejnou správu pro zvýšení konkurenceschopnosti a zajištění udržitelného rozvoje v obcích, městech a regionech	PO1 - Konkurenceschopné, dostupné a bezpečné regiony	1.1 Zvyšování regionální mobility prostřednictvím modernizace a rozvoje sítě regionální silniční infrastruktury navazující na síť TEN-T 1.2 Zvýšení podílu udržitelných forem dopravy 1.3 Zvýšení připravenosti k řešení a řízení rizik a katastrof
		PO2 - Zkvalitnění veřejných služeb a podmínek života pro obyvatele regionů	2.1 Zvýšení kvality a dostupnosti služeb vedoucích k sociální inkluzi 2.2 Vznik nových a rozvoj existujících podnikatelských aktivit v oblasti sociálního podnikání 2.3 Rozvoj infrastruktury pro poskytování zdravotnických služeb a péče o zdraví 2.4 Zvýšení kvality a dostupnosti infrastruktury pro vzdělávání a celoživotní učení 2.5 Snížení energetické náročnosti v sektoru bydlení
		PO3 - Dobrá správa území a zefektivnění veřejných institucí	3.1 Zefektivnění prezentace, posílení ochrany a rozvoje kulturního dědictví 3.2 Zvyšování efektivity a transparentnosti veřejné správy prostřednictvím rozvoje využití a kvality systémů IKT 3.3 Podpora pořizování a uplatňování dokumentů územního rozvoje
		PO4 - Komunitně vedený místní rozvoj	4.1 Posílení komunitně vedeného místního rozvoje za účel zvýšení kvality života ve venkovském oblastech a aktivizace místního potenciálu 4.2 Posílení kapacit komunitně vedeného místního rozvoje za účelem zlepšení řídicích a administrativních schopností MAS
		PO5 - Technická pomoc	5.1 Zajištění kvalitního řízení a implementace programu

Obr. č. 7 - Strategický rámec Integrovaného operačního programu pro období 2014-2020 (autor dle dokumentace IROP 2014-2020)

V rámci začleňování priorit strategického dokumentu Evropa 2020, byl program IROP pro období 2014-2020 postaven na tripolární dekompozici globálního cíle, založeného na konkurenceschopnosti, do tří prioritních os (PO1, PO2 a PO3). Prioritní osa 1 zohledňuje faktor konkurenceschopnosti se zaměřením na oblast infrastruktury. Druhá prioritní osa specializuje svoji podporu na faktor lidí a třetí osa se zabývá faktorem institucí ve smyslu fungující a dobré správy. Čtvrtá prioritní osa se zaměřením na komunitně vedení místní rozvoj navazuje na první tři prioritní osy a přispívá k podpoře aktivit pod záštitou jednotlivých prioritních os. Náplní poslední prioritní osy – PO5 je zpravidla zajištění technické pomoci celému programu IROP (MMR, 2010).

3.8.4 Základní indikátory IROP 2014-2020

V rámci plánovacího procesu, přesněji ve fázi rozpracování strategie dochází mimo jiné také k zásadnímu počínání v podobě sestavení indikátorové soustavy. Jedná se zejména o činnosti začínající definováním indikátorů pro sledování cílů, vytyčených ve strategickém dokumentu, dále stanovení výchozích a cílových hodnot jednotlivých ukazatelů, určení a přiřazení předpokládaných zdrojů dat a na závěr zakončené revizí indikátorové soustavy. Součástí této fáze plánovacího procesu jsou klíčové kroky pro hodnocení (evaluace) a výběru opatření k implementaci, konkrétněji sestávající se ze stanovení hodnotících kritérií, komplexního zhodnocení jednotlivých opatření a výběru a schválení opatření (Knap et al., 2012; Ernst & Young, s.r.o., 2011).

Většina použitých indikátorů vychází ze struktury Evropské agendy pro životní prostředí (EEA), prostřednictvím čehož by měla být zajištěna kompatibilita a umožněno srovnání dat České republiky ku datům Evropské unie. Sada environmentálních indikátorů pro monitoring strategického dokumentu IROP 2014–2020 vychází ze SEA hodnocení k Dohodě o partnerství, jež je rámcovým programem pro celý systém dílčích dokumentů v programovém období 2014–2020. Finální podoba environmentálních indikátorů byla definována s přihlédnutím k základům vyplývajícím z Národního číselníku 2014+ a rozpracovanosti programového dokumentu IROP 2014-2020. Jedná se tedy o výběr relevantních ukazatelů pro monitoring naplněnosti konkrétního programu. Tyto indikátory mimo jiné slouží také jako kritéria pro environmentální hodnocení a výběr samotných projektů, jenž mají být pod záštitou Integrovaného regionálního operačního programu zrealizovány. Ve většině případů jsou zmiňované indikátory používány ve formě environmentálních otázek, například interpretovaných v následující formě: „*Přispěje daný projekt ke snížení emisí skleníkových plynů?*“, „*Přispěje daný projekt ke snížení konečné spotřeby energie u podpořených subjektů?*“ či „*Zvýší se počet domácností s lepší klasifikací spotřeby energie?*“ (MMR, 2020).

Součástí celkového M&E je v tomto případě povinný systém vyhodnocování a následného reportingu v podobě každoročně publikovaných závěrečných zpráv. Pro snadnější interpretaci vyhodnocení reálné implementace programu se používá výkonnostní rámec, který je tvořen indikátory výstupu či klíčovými kroky provádění dokumentu (alokovaných financí). V rámci výkonnostního rámce pro Integrovaný

regionální operační program pro plánovací období 2014-2020 bylo definováno těchto 13 indikátorů:

- 72300 - „Celková délka rekonstruovaných, nebo modernizovaných silnic“;
- 75201 – „Počet nových nebo rekonstruovaných přestupních terminálů ve veřejné dopravě“;
- 74801 – „Počet nově pořízených vozidel pro veřejnou dopravu“;
- 57501 – „Počet nových a modernizovaných objektů sloužících složkám IZS“;
- 55301 – „Počet podpořených bytů pro sociální bydlení“;
- 10000 – „Počet podniků pobírajících podporu“;
- 57805 – „Podpořená pracoviště zdravotní péče“;
- 50000 – „Počet podpořených vzdělávacích zařízení“;
- 32401 – „Počet domácností s lépe klasifikovanou spotřebou energie“;
- 90501 – „Počet revitalizovaných památkových objektů“;
- 30500 – „Počet pořízených informačních systémů“;
- 90200 – „Počet územních plánů a územních studií“;
- 90001 – „Počet podpořených strategií CLLD“.

4 Metodika

Metodika diplomové práce vycházela ze zpracované komplexní rešerše vědeckých publikací, řešících zejména tvorbu indikátorových systémů a jejich následné využití v rámci procesu evaluace v souvislosti se zachováním a posílením principu zásad trvale udržitelného rozvoje.

Následně byla provedena analýza konzistence a směřování navrhovaných cílů napříč třemi plánovacími obdobími: 2007-2013, 2014-2020 a 2021-2027. Prioritní osa technická pomoc nebyla z důvodu své doplňující funkce v rámci podpory implementace programu prováděné analýze podrobena. Z důvodu rozsáhlého množství 7 ROPs v plánovacím období 2007-2013 bylo ze 72 strategických cílů vytvořeno 13 souhrnných specifických cílů, reprezentujících hlavní oblasti cílené podpory v rámci tří obecně definovaných prioritních os, jež byly vytvořeny pro účely realizace porovnání. Strategické cíle stanovené v jednotlivých programových letech byly vloženy do matice, pomocí které došlo k vyhodnocení vzájemné provázanosti a vazeb mezi strategickými cíli. Strategické rámce programových dokumentů byly převzaty z programů: ROPs 2007-2013, IROP 2014-2020 a IROP 2021-2027. Pro indikaci vazeb bylo použito následující hodnocení: (1) Přímá vazba, (+) Nepřímá vazba, (0) neutrální vztah a (-) negativní vliv. Pro snadnější orientaci a pochopení byly výsledné vazby vyobrazeny pomocí zjednodušeného schématu výsledné posloupnosti v evoluci prioritní os napříč plánovacím cyklem.

V poslední řadě bylo předmětem provést komparaci predikovaných očekávání jako důsledku implementace strategického dokumentu IROP se zjištěným reálným stavem plnění programu. Nejprve byla sestavena tabulka s indikátory stanovenými pro výkonnostní rámec, dále byla získána potřebná data pro jednotlivé indikátory ze čtvrtletních zpráv o implementaci ESI fondů v České republice v programovém období 2014-2020. Na základě dosazení dat do výkonnostního rámce byla zhodnocena míra současného naplnění jednotlivých cílů Integrovaného operačního programu, dále bylo zohledněno plnění dle závazků příjemců, jež má být na základě pravidla $n+3$ dosaženo nejdéle v roce 2023. Poté bylo graficky vyhodnoceno budoucí dosažení predikovaných cílů programu. Dále bylo na základě zjištěných informací a dat, které byly k dispozici, provedeno zhodnocení reálného dopadu na životní prostředí. Součástí výkonnostního rámce IROP byl environmentální indikátor 32401 - „Počet domácností s lépe klasifikovanou spotřebou energie“. Pro účely reálného

dopadu na životní prostředí byla zjištěna data celkového počtu domácností s lepe klasifikovanou spotřebou energie, v tomto případě se jednalo o data k indikátoru stanoveném Evropskou komisí – „Households with improved energy consumption classification“ (dostupné online z dat Evropské komise - <https://cohesiondata.ec.europa.eu/2014-2020/Indicator-Households-with-improved-energy-consumpt/xvky-bfbh>). Z hlediska vyhodnocení přímého dopadu zejména aktivit realizovaných v působnosti specifického cíle 2.5 – „Snížení energetické náročnosti v sektoru bydlení“ byl použit další enviromentální indikátor, jež byl také v rámci evaluace programu stanoven jako ukazatel výstupů. Jednalo se o ukazatel monitorující odhadované roční snížení emisí skleníkových plynů. Potřebná data byla získána z Výroční zprávy o implementaci programu 06 Integrovaný regionální operační program za rok 2019 a vypočteného rozdílu hodnot emisí skleníkových plynů za jednotlivé roky z dat dostupných z databáze Eurostatu. Skutečná míra přispění implementace Integrovaného regionálního operačního programu pro období 2014-2020 (v tomto případě zejména v kompetenci specifického cíle 2.5) k snížení dopadů na životní prostředí) na životní prostředí byla vyjádřena prostřednictvím podílu ročního snížení emisí skleníkových plynů v rámci realizace programu IROP z celkového množství poklesu hodnot emisí skleníkových plynů.

5 Výsledky

ROPs 2007-2013	DOPRAVA	Výstavba a modernizace pateřních komunikačních sítí regionu v rámci kvalitnějšího napojení na dopravní síť TEN-T	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+	0	0
		CESTOVNÍ RUCH	ROZVOJ MĚST A VENKOVA												
		Rozvoj veřejných mezinárodních letišť	+	0	0	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0
		Modernizace a rozvoj dopravní obslužnosti v rámci regionu	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	+	+	0
		Podpora využití veřejné dopravy šetrné k životnímu prostředí a zlepšení úrovně a využití veřejné hromadné dopravy.	0	1	0	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0
		Zvyšování bezpečnosti provozu a zkvalitnění krizového řízení a IZS	1	1	1	0	0	+	0	0	0	+	+	+	0
		Rozvoj a modernizace infrastruktury a služeb cestovního ruchu	+	+	0	0	0	0	0	0	1	+	+	0	0
		Podpora marketingu, propagace a produktů v kontextu rozvoje cestovního ruchu	0	0	0	0	+	0	0	0	+	+	0	0	+
		Revitalizace kulturních památek a vhodně využití přírodního dědictví	-	0	+	0	0	0	0	+	1	0	1	+	0
		Revitalizace a regenerace městských částí (zejména funkčnosti veřejných prostranství a přípravě brownfieldů pro následné užití)	0	+	0	+	0	0	+	+	+	0	+	0	0
		Rozvoj socioekonomických funkcí urbanizačních center	0	+	0	+	+	+	+	+	+	+	+	0	+
		Udržitelný rozvoj a stabilizace venkovských sídel, včetně zachování jejich identity	-	+	+	0	0	+	0	1	+	0	+	1	1
		Zlepšení kvality životních podmínek a bydlení obyvatel regionu zejména v rámci sociální a fyzické struktury	+	+	+	1	1	1	+	1	+	+	+	+	+
		Vybudování, modernizace a zkvalitnění infrastruktury veřejných služeb (zdravotnictví, vzdělání, sociální integrace apod.) a podpora začleňování absolventů	0	+	1	1	1	1	1	+	+	+	0	1	1
		Specifický cíl	SC 1.1	SC 1.2	SC 1.3	SC 2.1	SC 2.2	SC 2.3	SC 2.4	SC 2.5	SC 3.1	SC 3.2	SC 3.3	SC 3.4	SC 4.2
IROP 2014-2020	Téma		DOPRAVA				VEŘEJNÉ SLUŽBY A INFRASTRUKTURA				VEŘEJNÁ SPRÁVA			KOMUNITNĚ VEDENÝ MÍSTNÍ ROZVOJ	
		Specifický cíl	SC 1.1	SC 1.2	SC 1.3	SC 2.1	SC 2.2	SC 2.3	SC 2.4	SC 2.5	SC 3.1	SC 3.2	SC 3.3	SC 3.4	SC 4.2
IROP 2021-2027	VS	Využití přínosů digitalizace pro občany, podniky a vlády	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	+	+	+
	MOBILITA	Podpora udržitelné multimodální městské mobility	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		Posílení ochrany přírody, biologické rozmanitosti, zelené infrastruktury v městském prostředí a snížení znečištění	-	1	1	+	0	0	+	1	+	+	1	+	0
		Podpora přizpůsobení se změnám klimatu, prevence rizik a odolnost vůči katastrofám	0	+	1	+	0	0	0	+	0	+	+	+	0
	DOPRAVA	Rozvoj udržitelné, inteligentní a intermodální celostátní, regionální a místní mobility, včetně zlepšeného přístupu k TEN-T a přeshraniční mobilitě	1	1	0	0	0	0	0	0	0	+	+	+	0
	SOCIÁLNÍ INFRASTRUKTURA A VEŘEJNÉ SLUŽBY	Zlepšení přístupu k inkluzivním a kvalitním službám v oblasti vzdělávání, odborné přípravy a celoživotního učení pomocí rozvoje infrastruktury	+	+	+	+	+	0	1	+	+	+	0	+	+
		Posílení sociálně-ekonomické integrace marginalizovaných komunit, migrantů a znevýhodněných skupin pomocí integrovaných opatření včetně bydlení a sociálních služeb	0	+	0	1	1	1	1	+	+	0	0	+	0
		Zajištění rovného přístupu ke zdravotní péči pomocí rozvoje infrastruktury, včetně primární péče	0	0	+	+	0	1	0	0	0	+	0	+	0
	Posílení role kultury a cestovního ruchu v hospodářském rozvoji, sociálním začleňování a sociálních inovacích	+	+	+	0	+	0	+	0	1	+	0	+	0	
KOMUNITNĚ VEDENÝ MÍSTNÍ ROZVOJ	Podpora integrovaného, sociálního, hospodářského a environmentálního rozvoje a kulturního dědictví, cestovního ruchu a bezpečnosti mimo městská území	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	1	1	

Tab. č. 2 - Matice vazeb specifických cílů regionálních operačních programů (autor dle operačních programů: ROPs 2007-2013, IROP 2014-2020 a IROP 2021-2027)

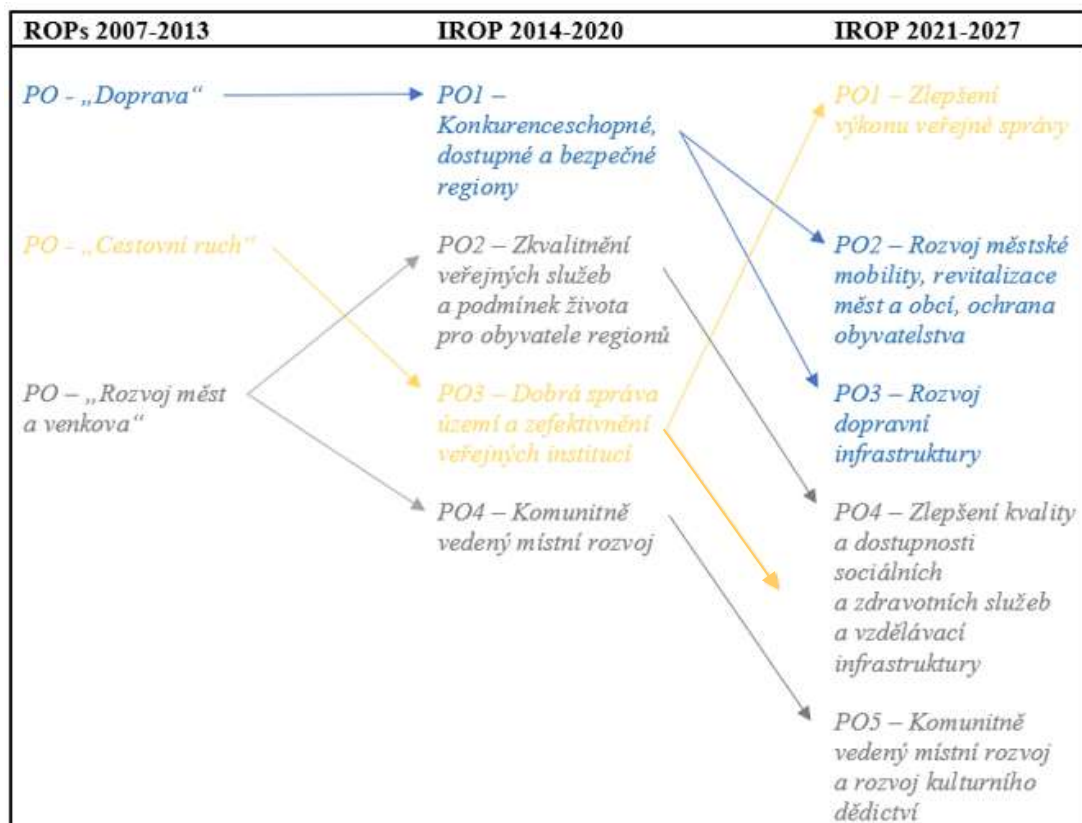
Definice specifických cílů (IROP 2014-2020):

- 1.1 Zvyšování regionální mobility prostřednictvím modernizace a rozvoje sítí regionální silniční infrastruktury navazující na síť TEN-T
- 1.2 Zvýšení podílu udržitelných forem dopravy
- 1.3 Zvýšení připravenosti k řešení a řízení rizik a katastrof
- 2.1 Zvýšení kvality a dostupnosti služeb vedoucích k sociální inkluzi
- 2.2 Vznik nových a rozvoj existujících podnikatelských aktivit v oblasti sociálního podnikání
- 2.3 Rozvoj infrastruktury pro poskytování zdravotnických služeb a péče o zdraví
- 2.4 Zvýšení kvality a dostupnosti infrastruktury pro vzdělávání a celoživotní učení
- 2.5 Snížení energetické náročnosti v sektoru bydlení
- 3.1 Zefektivnění prezentace, posílení ochrany a rozvoje kulturního dědictví
- 3.2 Zvyšování efektivity a transparentnosti veřejné správy prostřednictvím rozvoje využití a kvality systémů IKT
- 3.3 Podpora pořizování a uplatňování dokumentů územního rozvoje
- 4.1 Posílení komunitně vedeného místního rozvoje za účel zvýšení kvality života ve venkovských oblastech a aktivizace místního potenciálu
- 4.2 Posílení kapacit komunitně vedeného místního rozvoje za účelem zlepšení řídicích a administrativních schopností MAS

Legenda:

- 1 Přímá vazba
- +
- 0 Neutrální vztah
- Negativní vliv
- VS Veřejná správa

5.1 Výsledky vývoje struktury navrhovaných cílů napříč plánovacími cykly

Obr. č. 8 - Výsledné schéma konzistence směřování cílů programu v jednotlivých plánovacích obdobích (autor dle operačních programů: ROPs 2007-2013, IROP 2014-2020 a IROP 2021-2027)

Z výsledné matice v tabulce č. 2 a ze stručného schématu na obrázku č. 8 vyplývá popis vývoje struktury navržených specifických cílů napříč plánovacími cykly. Na první pohled je patrné, že s každým následujícím plánovacím období se rozrůstá specifikace prioritních os, přesněji vždy dochází k formulaci další prioritní osy.

- „Doprava“

Z obrázku č. 8 plyne, že k větší specifikaci dochází v oblasti prioritní osy zaměřené na oblast dopravy až ve třetím sledovaném období, kdy je podpora řešení dopravní problematiky a nedostatků obsahem prioritních os číslo 2 a 3. Do prioritní osy č. 2 je souhrnně promítnuta mobilita v rámci regionu, tedy převážně zvýšení multimodálního charakteru dopravy, větší uplatnění nízkoemisní dopravy, posílení bezpečnosti provozu, zavedení funkční zelené infrastruktury vedoucí k energeticky úspornějšímu chodu městského prostředí a podpora krizového řízení, jakož i ve smyslu přizpůsobení a reakci na predikované trendy klimatických změn. Druhá osa pojednává o rozvoji

a zajištění udržitelného a inteligentního napojení páteřních komunikací regionu s nadřazenou dopravní sítí TEN-T jako hlavní dopravní tepny národní a mezinárodní úrovně. Výsledky z tabulky č. 2 poukazují na přímou vazbu a posloupnost přirozené evaluace v rámci tvorby specifických cílů napříč plánovacími obdobími. Stěžejním tématem propisujícím se do každého plánovacího cyklu je zvyšování regionální mobility v návaznosti na dopravní síť TEN-T.

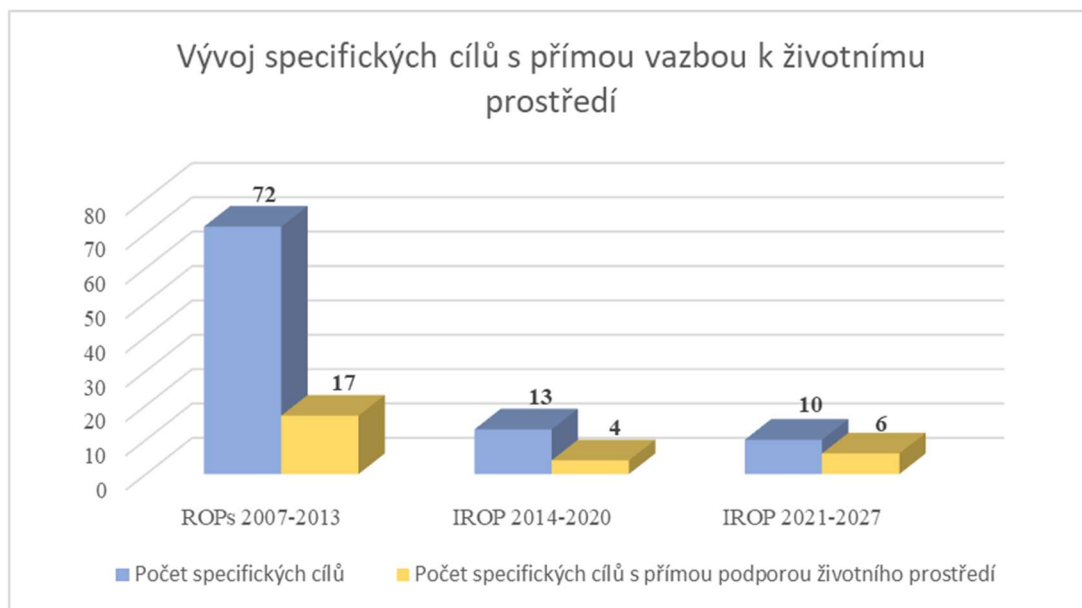
- „Cestovní ruch“

Dle výsledků v tabulce č. 2 a obrázku č. 8 je zřejmá primární posloupnost a návaznost jednotlivých strategických cílů mezi prioritní osou „Cestovní ruch“ v prvním plánovacím období, prioritní osou č. 3 v programovém období 2014-2020 a prioritní osou č. 1 v současném plánovacím cyklu. V linii vývoje této prioritní osy nedošlo sice k dalšímu rozčlenění v rámci specializace řešené oblasti, avšak hlavní zaměření na rozvoj a propagaci cestovního ruchu se v průběhu plánovacích období více orientovalo na docílení větší efektivity a funkčnosti výkonu veřejné správy ve smyslu klíčového předpokladu pro dosažení udržitelného a vyváženého rozvoje území bez zásadnějších regionálních disparit. Cíle v oblasti veřejné správy, zejména jejího zefektivnění, byly v druhém plánovacím cyklu zaměřeny na celkovou digitalizaci, zvýšení výkonnosti a transparentnosti institucí veřejné správy a výkon dobré správy při tvorbě, rozhodovacím procesu a schvalovacím procesu strategických a rozvojových dokumentů. Z úzce zaměřené podpory na oblast cestovního ruchu byla prioritní osa přetransformována v rámci její evoluce na výchozí podstatu kvalitního rozvoje území, veřejnou správu a instituce – tvůrce a zprostředkovatele pravidel budoucího rozvoje. V programovém období 2014-2020 byly v rámci prioritní osy stanoveny 3 specifické cíle, které řešily částečně ještě hlavní zaměření prioritní osy z předešlého období – cestovního ruchu v podobě digitalizace a podpory kulturního dědictví. Prostřednictvím dalšího cíle navazovaly na předešlé ROPs podporou tvorby územně plánovací dokumentace jako nástroje pohlízejícího komplexně na oblast rozvoje a v poslední řadě se zabývaly využitím moderních technologií ve veřejné správě. Prostřední plánovací období bylo tzv. mostem mezi jednotlivými zaměřeními dané priority v předchozím a následném programovém období, ve kterém je prioritní osa znovu víceméně zaměřena pouze na digitalizaci veřejné správy. Cestovní ruch je v období mezi lety 2021-2027 začleněn do prioritní osy č. 4 a okrajově v návaznosti na komunitně vedený místní rozvoj také do prioritní osy č. 5, což dokládají výsledky ve

výše uvedené tabulce č. 2. Důležitou roli zde zastává aplikace elektronizace a pokroku v oblasti IKT jako prostředku pro zajištění větší dostupnosti, rychlosti a interoperability služeb a přístupných dat všem občanům bez rozdílu.

- „Rozvoj měst a venkova“

Primární selekce na rozvoj měst a rozvoj obcí byla podle výsledků z tabulky č. 2 v druhém plánovacím období změněna z rozčlenění dle lokace cíleného rozvoje na volnější rozdělení z hlediska podporujících sektorů napříč celým územím. Ze schématu na obrázku č. 8 je patrné, že v druhém plánovacím období došlo ke vzniku dvou prioritních os, jejichž členění bylo převzato i v rámci nadcházejícího plánovacího období. Prioritní osa č. 2 byla orientována na podporu veřejných služeb v rámci sociálního zabezpečení obyvatel a zlepšení kvality života v regionu. Konkrétněji spravovala podporu sociální inkluze, zajištění kvalitního vzdělávání a zdravotní péče. Druhá prioritní osa č. 4 byla specializována na komunitně vedený místní rozvoj prováděný prostřednictvím místních akčních skupin, jež čerpají podporu přes metodu LEADER, čímž částečně zachovávají specifikaci podpory rozvoje venkova z předcházející regionálních operačních programů. V plánovacím období 2021-2027 zůstává struktura prioritních os v této oblasti zachována. Pouze čtvrtý specifický cíl prioritní osy č. 4 (dle obrázku č. 8 navazující na prioritní osu č. 2 z plánovacího období 2014-2020) je zaměřen místo na snížení energetické náročnosti bydlení nyní na téma udržitelného cestovního ruchu v kontextu současné situace a důsledků pandemie COVID-19. Převzetí rozvoje cestovního ruchu je opět částečně zahrnuto i v rámci prioritní osy č. 5 pod záštitou místních akčních skupin.

Obr. č. 9 - Vývoj specifických cílů s přímou vazbou na životní prostředí – napříč plánovacími cykly (autor dle operačních programů: ROPs 2007-2013, IROP 2014-2020 a IROP 2021-2027)

Z grafu na obrázku č. 9 je patrné, že z celkového počtu 72 specifických cílů definovaných v rámci všech 7 regionálních operačních programů v prvním plánovacím období byl podíl specifických cílů s přímou vazbou na životní prostředí 24 %. Nejčastěji se jednalo o podporu veřejné dopravy v kombinaci s posílením podpory udržitelných forem dopravy, ochrany přírodních podmínek a revitalizací brownfields a jejich opětovného využití.

V následujícím programovém období mezi lety 2014-2020 došlo zejména k zásadním změnám ve struktuře operačního programu zajišťujícího čerpání finančních prostředků pro regionální rozvoj ze strukturálních fondů EU. Namísto jednotlivých programů zprostředkovávajících podporu na úrovni regionů soudržnosti byl sestaven jeden integrovaný regionální operační program, který koordinovaně zajišťoval realizaci podporovaných aktivit a projektů regionálního rozvoje na území celé České republiky, vyjma hlavního města Prahy. V programu IROP 2014-2020 bylo stanoveno 13 specifických cílů, což počtem navazuje na předešlé programové dokumenty – ROPs s průměrným počtem 10,3 specifických cílů v rámci jednoho programu. Celkem 31 % specifických cílů Integrovaného regionálního operačního programu pro období 2014-2020 mělo přímé zaměření na podporu a posílení stavu životního prostředí. Přesněji byly cíleny na komplexní problematiku týkající se energetické náročnosti v oblasti sektoru bydlení. Dále se jednalo o promítnutí návrhu podpory a posílení udržitelnosti v oblasti dopravy ve smyslu zvýšení podílu udržitelných forem dopravy a snižování

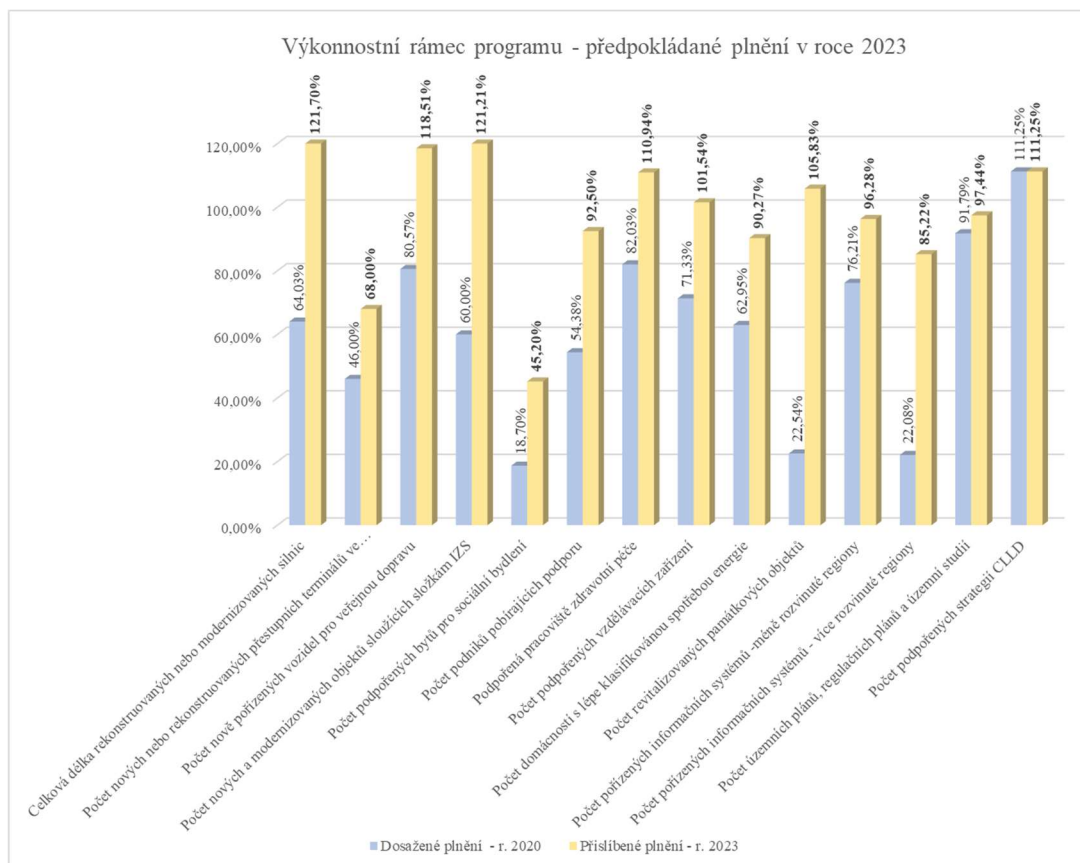
fragmentace krajiny za pomoci aplikace doprovodné zeleně či prvků umožňující migraci volně žijících živočichů (ekodukty). Zejména specifický cíl 3.3 stanovený jako součást prioritní osy č. 3 – Dobrá správa území a zefektivnění veřejných institucí do jisté míry zásadně ovlivňuje stav životního prostředí. Přesněji se jednalo o cíl zaměřený na podporu pořizování a následného uplatňování dokumentů územního rozvoje (ve formě územních plánů, regulačních plánů či územních studií), které v souladu s principy udržitelného rozvoje zajišťují základní koncepci pro výstavbu a umístění výsledné koordinace veřejných a soukromých zájmů. Náplň dalšího cíle tohoto charakteru spočívala v zaměření na přizpůsobování se klimatickým změnám.

V posledním sledovaném plánovacím období specifické cíle s přímou intervencí na stav jednotlivých složek životního prostředí zaujímají 60 % z celkového počtu 10 vymezených specifických cílů, což je téměř dvojnásobek oproti předcházejícímu programovému období. Vybrané cíle nejčastěji pojednávají o podpoře environmentálního rozvoje a udržitelné multimodální dopravě. Součástí prioritní osy č. 2 je specifický cíl 2.2, jež je výrazně zaměřen na oblast životního prostředí. Konkrétně se jedná o cíl zastřešující podporu v oblasti posílení biodiverzity, celkového snížení znečištění, ochrany přírodního dědictví a zelené infrastruktury v městském prostředí.

5.2 Výsledky reálné efektivity a skutečného dopadu na ŽP implementace strategie IROP 2014-2020

Prioritní osa	Specifický cíl	Indikátor	ID (dle NCI2014+)	Typ indikátoru	Měrná jednotka	Fond	Cílová hodnota (2023)	Zdroj dat	Četnost měření	2014	2015	2016	Závazek příjemců	2017	Závazek příjemců	2018	Závazek příjemců	2019	Závazek příjemců	2020	Dosažení cílové hodnoty	Závazek příjemců
PO1 - Konkurenceschopné, dostupné a bezpečné regiony	1.1 Zvyšování regionální mobility prostřednictvím modernizace a rozvoje sítě regionální silniční infrastruktury navazující na síť TEN-T	Celková délka rekonstruovaných nebo modernizovaných silnic	72300		km		1010			0	0	0	43,953	51,6	332,5	295,09	644,46	515,21	954,13	646,74	64,03%	1229,2
	1.2 Zvýšení podílu udržitelných forem dopravy	Počet nových nebo rekonstruovaných přestupních terminálů ve veřejné dopravě	75201		Terminály		100	Zadatel/příjemce		0	0	0	0	0	26	10	54	34	80	46	46%	68
		Počet nově pořízených vozidel pro veřejnou dopravu	74801			Vozidla		875		0	0	0	0	40	378	449	563	530	657	705	80,57%	1037
	1.3 Zvýšení připravenosti k řešení a řízení rizik a katastrof	Počet nových a modernizovaných objektů sloužících složkám IZS	57501			Objekty		165		0	0	0	0	2	147	39	160	79	136	99	60%	200
PO2 - Zkvalitnění veřejných služeb a podmínek života pro obyvatele regionů	2.1 Zvýšení kvality a dostupnosti služeb vedoucích k sociální inkluzi	Počet podpořených bytů pro sociální bydlení	55301		Bytové jednotky		5000			0	0	0	0	11	519	228	717	699	2150	935	18,70%	2260
	2.2 Vznik nových a rozvoj existujících podnikatelských aktivit v oblasti sociálního podnikání	Počet podniků pobírajících podporu	10000		Podniky		160	MS2014+	Průběžné	0	0	0	16	4	41	35	125	87	148	87	54,38%	148
	2.3 Rozvoj infrastruktury pro poskytování zdravotnických služeb a péče o zdraví	Podpořená pracoviště zdravotní péče	57805	Výstup	Pracoviště	EFRR	128			0	0	0	0	2	98	18	101	71	123	105	82,03%	142
	2.4 Zvýšení kvality a dostupnosti infrastruktury pro vzdělávání a celoživotní učení	Počet podpořených vzdělávacích zařízení	50000		Zařízení		1950			0	0	0	2	26	596	339	1281	1056	1637	1391	71,33%	1980
	2.5 Snížení energetické náročnosti v sektoru bydlení	Počet domácností s lépe klasifikovanou spotřebou energie	32401		Domácnosti		76100	Zadatel/příjemce		0	0	0	0	3453	19145	15700	34152	28690	38657	47907	62,95%	68694
PO3 - Dobrá správa území a zefektivnění veřejných institucí	3.1 Zefektivnění prezentace, posílení ochrany a rozvoje kulturního dědictví	Počet revitalizovaných památkových objektů	90501		Objekty		120			0	0	0	0	69	5	110	9,05	165	27,05	22,54%	127	
	3.2 Zvyšování efektivity a transparentnosti veřejné správy prostřednictvím rozvoje využití a kvality systémů IKT	Počet pořízených informačních systémů	30500		Počet IS		492,77 11,23			0	0	0	0	0,9	306,4	17,53	454,01	309,99	489,77	375,52	76,21%	474,43
	3.3 Podpora pořizování a uplatňování dokumentů územního rozvoje	Počet územních plánů, regulačních plánů a územní studií	90200		Dokumenty		390			0	0	0	10	35	384	126	383	297	412	358	91,79%	358
PO4 - Komunitně vedený místní rozvoj	4.1 Posílení komunitně vedeného místního rozvoje za účelem zvýšení kvality života ve venkovském oblastech a aktivizace místního potenciálu	Počet podpořených strategií CLLD	90001		Strategie		160	RO	1 x ročně	0	0	0	0	178	178	178	178	178	178	178	111,25%	178

Tab. č. 3 – Vyhodnocení výkonnostního rámce Integrovaného regionálního operačního programu pro plánovací období 2014-2020 (autor dle dokumentace IROP 2014-2020 a čtvrtletních zpráv o implementaci ESI fondů v České republice v programovém období 2014-2020)

Obr. č. 10 - Výkonnostní rámec programu IROP 2014-2020 zobrazující procentuální vyhodnocení v rámci porovnání mezi současným plněním a předpokládaným plněním v roce 2023 (autor dle čtvrtletních zpráv o implementaci ESI fondů v České republice v programovém období 2014-2020)

Z výsledků grafu na obrázku č. 10, souhrnné tabulky č. 4 a tabulky č. 5 je patrné, že v roce 2020 bylo dosaženo cílové hodnoty pouze u jednoho indikátoru – „Počet podpořených strategií CLLD“, který reflektuje naplnění specifického cíle 4.1 a podporou aktivit v rámci komunitně vedeného místního rozvoje. V případě 8 ukazatelů je cílová hodnota naplněna v rozmezí 50 % – 100 %. Nejčastěji zastupují naplněnost aktivit pod záštitou specifických cílů prioritní osy č. 2. Tyto cíle jsou zaměřeny na celkové zkvalitnění veřejných služeb a podmínek pro život obyvatel regionu, jež v programu koordinují zásadní podporu rozvoje, a to zejména v oblasti sociálního pilíře. Největší přiblížení se cílové hodnotě vykazuje ukazatel počtu dokumentů územně plánovací dokumentace (vyjma ZÚR¹⁵) a územních studií. Pomocí něj je prováděno hodnocení implementace aktivit specifického cíle 3.3. Z výsledků uvedených v tabulce č. 3, obsahující vyhodnocení výkonnostního rámce programu IROP, vyplývá, že razantní změna plnění jednotlivých cílů programu připadá na období mezi roky 2018 a 2019. Takto tomu bylo i v případě výše jmenovaného

¹⁵ Zásad územního rozvoje

ukazatele. Méně jak 50 % naplnění cílové hodnoty vykazují 4 indikátory, z nichž polovina se týká monitoringu projektů realizovaných v rámci podpory pod prioritní osou 3. Přesněji se jedná o aktivity v oblasti veřejné správy a celkového užívání moderních přístupů a technologií v ní. IROP v roce 2020 vykazuje nadpoloviční plnění hodnot stanovených pro rok 2023. Z tabulky č. 5 vyplývá, že u všech prioritních os nejméně polovina indikátorů dosáhla více jak 50% plnění cílové hodnoty pro rok 2023. Výjimkou je prioritní osa č. 4 (specifický cíl 4.1), u kterého byla již v současnosti cílová hodnota dokonce i překročena (plnění 111,25 %, přesněji o 18 strategií).

Plnění v %	0-49	50-99	100 a více
Rok 2020	5	8	1
Rok 2023	1	6	7

Tab. č. 4 - Souhrnná tabulka rozdělení indikátorů dle procentuálního dosažení cílové hodnoty (autor dle čtvrtletních zpráv o implementaci ESI fondů v České republice v programovém období 2014-2020)

Plnění indikátoru	PO1				
	SC 1.1	SC 1.2		SC 1.3	
0-49 %					
50 % - 99 %					
100 % a více					
Plnění indikátoru	PO2				
	SC 2.1	SC 2.2	SC 2.3	SC 2.4	SC 2.5
0-49 %					
50 % - 99 %					
100 % a více					
Plnění indikátoru	PO3			PO4	
	SC 3.1	SC 3.2		SC 3.3	SC 4.1
0-49 %					
50 % - 99 %					
100 % a více					

Tab. č. 5 - Naplnění cílové hodnoty indikátorů jednotlivých prioritních os (autor dle čtvrtletních zpráv o implementaci ESI fondů v České republice v programovém období 2014-2020)

Výsledné plnění implementace programu IROP lze odvodit z hodnot, kterých má být dosaženo na základě současných závazků příjemců finanční podpory ze strukturálních fondů (přesněji fondu ERDF) získaných pod prostřednictvím sledovaného programu. Zásadním předpokladem je splnění a realizace všech závazků. Z tabulky č. 5 je na první pohled zřejmé, že podle hodnot vykazovaných v rámci indikátorů by mělo u 7 specifických cílů (včetně specifického cíle 4.1, u kterého je již nyní cílová hodnota 160 strategií dosažena) dojít k naplnění hodnoty stanovené pro rok 2023. V případě

2 indikátorů „Počet nových nebo rekonstruovaných přestupních terminálů ve veřejné dopravě“ a „Počtu pořízených informačních systémů – u více rozvinutých regionů“ by mělo dojít k pokroku, avšak s výsledným plněním 68 % (indikátor k cíli 1.2) a 85,22 %, tudíž by cílová hodnota neměla být dosažena. Zbývajících 5 ukazatelů by sice mělo nabývat větších hodnot plnění, nicméně nárůst plnění nebude tak rapidní a nepřekročí interval, do něhož tyto ukazatele spadaly v roce 2020. Čtyři indikátory, konkrétně „Počet podniků pobírajících podporu“, „Počet domácností s lépe klasifikovanou spotřebou energie“, „Počet pořízených informačních systémů – u méně rozvinutých regionů“ a „Počet územních, regulačních plánů a územních studií“, budou zvyšovat podíl plnění cílové hodnoty, ale pouze v rámci intervalu naplněnosti 50 % – 99 %, tudíž nebude dosažena cílová hodnota stanovená pro rok 2023. Pouze ukazatel výstupu specifického cíle 2.1 - „Počet podpořených bytů pro sociální bydlení“, který zohledňuje reálnou implementaci programu v oblasti zvyšování kvality a dostupnosti služeb vedoucích k sociální inkluzi, nedosáhne ani poloviny vytyčené hodnoty pro rok 2023. Tento cíl by měl přispívat v oblasti podpory jednoho z cílů Strategie Evropa 2020 prostřednictvím vyšší dostupnosti a kvality veřejných služeb, posílit sociální začleňování, zajistit dostatečnou podporu sociálního bydlení a minimalizovat počet osob řazených či ohrožených sociálním vyloučením či chudobou.

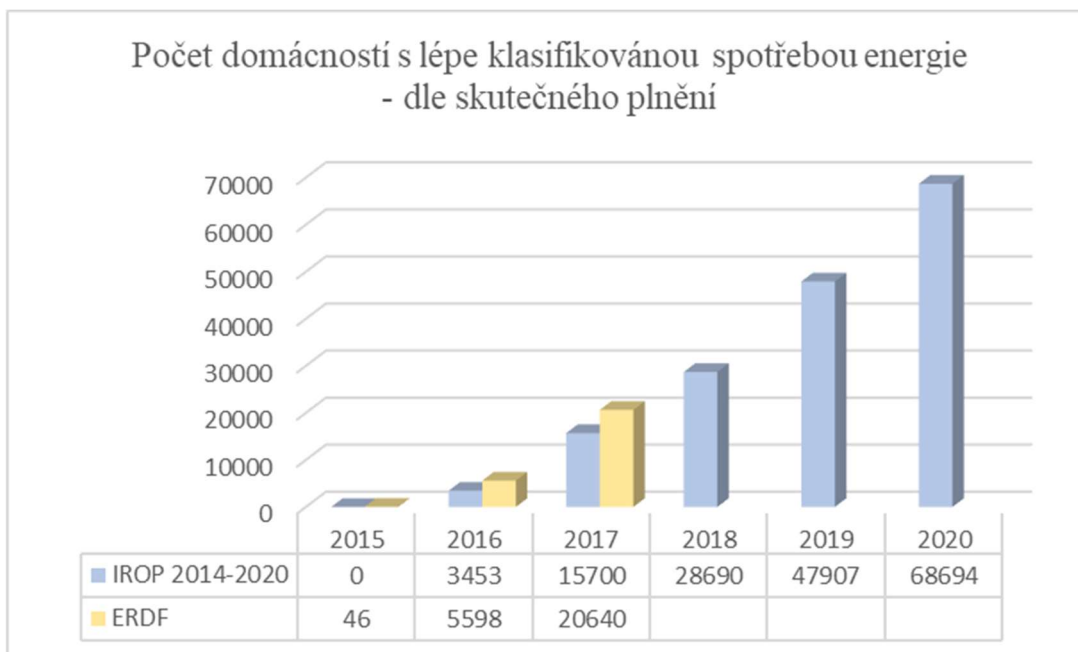
Dle výše uvedených výsledků by měla být u poloviny specifických cílů dosažena implementace v souladu s cílovou hodnotou, u zbývajících 6 specifických cílů by měla být dosažena nadpoloviční hodnota plnění (v rozmezí 68 % až 97,44 %). Pouze realizace aktivit realizovaných pod specifickým cílem 2.1 by měla vykazovat podprůměrné (45,2 %) plnění cíle.

- Reálné dopady implementace Integrovaného regionálního operačního programu na životní prostředí

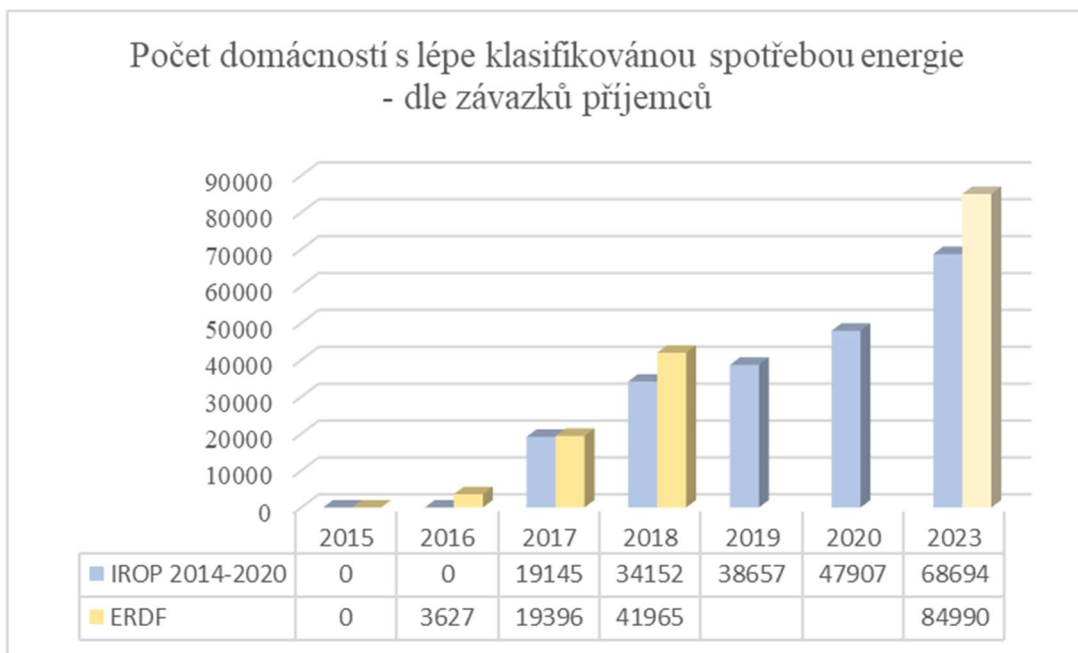
Součástí výkonnostního rámce programu IROP je pouze jeden environmentální indikátor, reflektující počet domácností s lépe klasifikovanou spotřebou energie. Z výše uvedených výsledků plyne, že sledovaný ukazatel by ani v roce 2023 neměl dosáhnout cílové hodnoty, jež byla stanovena – 76 100 domácností, plnění dle závazků žadatelů by mělo dosáhnout implementace v řádu 90,27 % podílu.

Z grafu na obrázku č. 11 plyne, že počet sledovaných domácností v rámci indikátoru stanovenému pro účely hodnocení implementace programu IROP v rámci specifického cíle 2.5 zaujímá nadpoloviční podíl celkového počtu domácností s lépe

klasifikovanou spotřebou energie dosaženého všemi projekty realizovanými s finanční podporou ERDF, neboť v roce 2016 dosahoval podíl přínosu IROP 61,7 % domácností a v roce 2017 tvořil počet domácností IROP 76,1 % celkového počtu měrné jednotky v rámci ERDF. Z toho vyplývá předpoklad možného zvyšování podílu v rámci implementace IROP z celkového počtu domácností i do roku 2023.

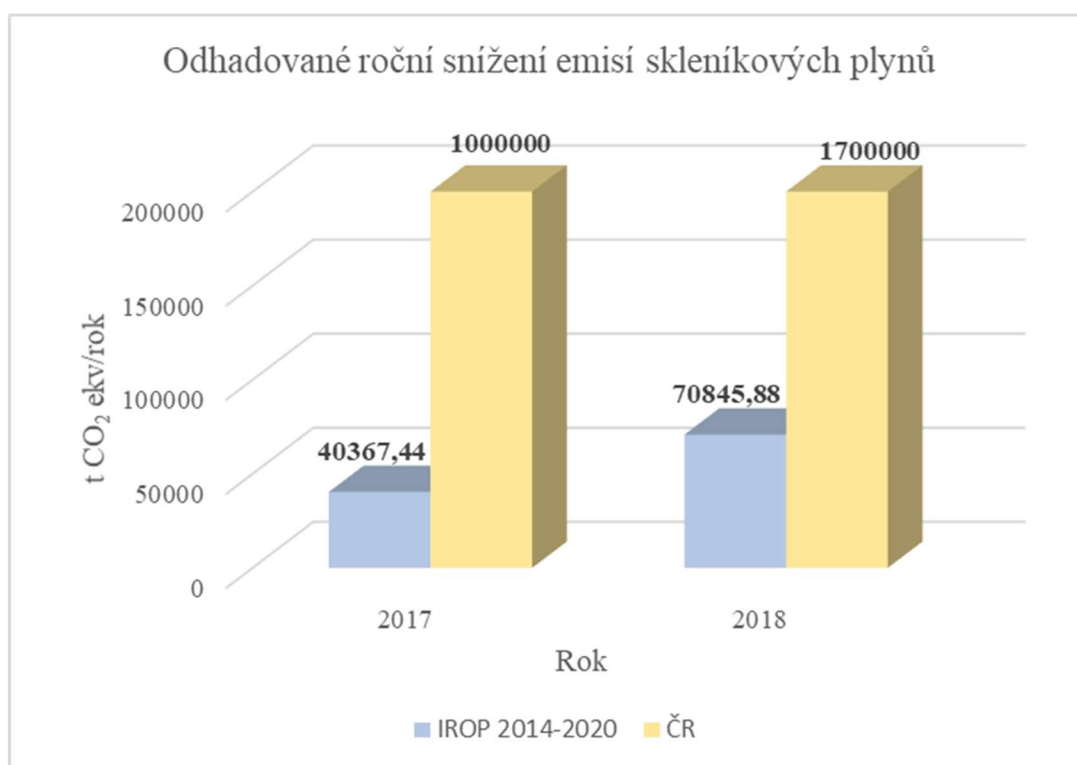

Obr. č. 11 - Vývoj počtu domácností s lépe klasifikovanou spotřebou energie dle skutečného plnění (autor dle European Commission, 2020 a čtvrtletních zpráv o implementaci ESI fondů v České republice v programovém období 2014-2020)

Obr. č. 12 - Vývoj počtu domácností s lépe klasifikovanou spotřebou energie dle závazků příjemců (autor dle European Commission, 2020 a čtvrtletních zpráv o implementaci ESI fondů v České republice v programovém období 2014-2020)

Graf na obrázku č. 12 zobrazuje zásadní zastoupení vlivu implementace Integrovaného regionálního operačního programu pro plánovací období 2014-2020 na vývoj řešeného indikátoru ve vazbě na přislíbené závazky příjemců podpory prostřednictvím IROP a jiných dokumentů zprostředkovávajících spolufinancování ze strukturálního fondu EU, v tomto případě se jedná o ERDF. Z obsahu obrázku č. 12 plyne, že i v rámci odhadu plnění budoucích závazků bude hrát IROP významnou roli v plnění sledovaného environmentálního indikátoru, neboť procentuální podíl programu nabýval hodnot kolem 90 % po celou dobu sledovaného období. Také podíl přibližně 80,1 % z cílové hodnoty pro rok 2023, stanovené na 84 990 domácností, by měl být docílen v rámci projektů realizovaných prostřednictvím Integrovaného regionálního operačního programu. V rámci sledování plnění specifického cíle 2.5 byl definován vedle předešlého ukazatele také další environmentální indikátor výstupu (Odhadované roční snížení emisí skleníkových plynů), pomocí něhož lze vhodně promítnout skutečný vliv implementace programu IROP 2014-2020 na životní prostředí.

Obr. č. 13 - Vývoj odhadovaného ročního snížení skleníkových plynů v období 2016-2019 (autor dle Čírka, 2020 a databáze Eurostatu)

Výsledky grafu na obrázku č. 13 vykazují mírný vliv na celkové snížení emisí skleníkových plynů prostřednictvím aktivit realizovaných pod záštitou Integrovaného regionálního operačního programu, přesněji specifického cíle zaměřeného na snížení energetické náročnosti zejména bytových domů. Tím napomáhají také ke snížení

prvotních nákladů domácností či se podílejí na zvýšení podílu využití obnovitelných zdrojů energie. Tento cíl přejímá jednu z pěti iniciativ Strategie Evropa 2020 do rozvojového dokumentu v našem prostředí. Výsledky z roku 2017 ukazují, že implementace programu přispěla podílem 4,04 % k celkovému snížení emisí skleníkových plynů. Dle získaných výsledků v roce 2018 realizace projektů v rámci IROP přispěly téměř srovnatelným dílem, a to 4,17 % z celkového snížení emisí skleníkových plynů.

6 Diskuse

Z analýzy strukturálního vývoje sledovaných programů vyplynulo, že Integrovaný regionální operační program ve formě jednoho dokumentu se osvědčil v roli nástroje propojujícího intervence regionálního charakteru s národní úrovní jako územního průmětu. Tento fakt si lze vyložit jako koordinovaný rozvoj integrující priority z lokální, regionální, národní i mezinárodní úrovně. Provedeným analytickým šetřením byla prokázána vysoká míra posloupnosti a návaznosti stanovených cílů napříč plánovacími cykly. Jistou provázanost lze spatřit i v rámci přejímání zkušeností a poučení se z chyb zjištěných evaluací předchozího programu. Jako příklad osvědčeného směru rozvoje, který bude vykazovat obecný přínos i nad rámec samotného programu, lze pokládat další podporu v oblasti pořizování nástrojů kvalitního územního plánování, jakož i komplexního systému podporujícího územní soudržnost v souladu se začleňováním priorit Strategie Evropa 2020 do Integrovaného operačního programu, neboť aplikace územního plánování má efekt na rychlejší, transparentnější a ve výsledku i efektivnější jednání v rámci rozhodovacích procesů. Jako vhodný příklad integrace nápravy předešlých nedostatků lze uvést zachování specifického cíle se zaměřením na vedlejší nepřímé dopady, zejména v rámci přírodního kapitálu. Přesněji se jedná o zavedení dílčích doplňků (aplikace doprovodné zeleně, prvků zajišťujících migraci volně žijících živočichů apod.) v rámci strategického cíle ohledně zvyšování konektivity k síti TEN-T. V tomto případě lze pokládat za irelevantní myšlenku pojetí vize jako reakce na aktuální problémy s ohledem na principy udržitelného rozvoje jako nástroje určeného k možnému posílení role politické reprezentace (Bernard a Kostecký, 2014).

Podíl počtu environmentálních indikátorů zastoupených ve výkonnostním rámci programu IROP lze považovat za dosažení myšlenky dle Vačkáře (2007), jejíž smysl spočívá v upřednostňování ekonomických ukazatelů a k nim dostupnějším datům na úkor ukazatelů zohledňujících environmentální vlivy a dopady. V souvislosti s touto skutečností se nabízí otázka, zda je proces SEA stále chápán pouze jako plnění zákonných závazků či dokonce přítěže ve smyslu prodloužení plánovacího procesu (Jones and Fischer, 2016). Z výsledků grafu na obrázku č. 9 vyplývá jistý trend růstu počtu stanovených cílů s přímou vazbou na životní prostředí, avšak počet použitých environmentálních indikátorů tomu zcela neodpovídá. Z hlediska skladby indikátorů výstupu ve výkonnostním rámci programu lze funkci environmentálních ukazatelů

považovat za prostředek hodnocení spíše náplň cílů strategie než cílů plnění ochrany životního prostředí (Radermache, 2005).

7 Závěr

Provedená analýza evoluce stanovených cílů k jednotlivým prioritním osám potvrzuje všeobecný předpoklad stále většího uplatnění trendu integrace enviromentálních témat do samotných koncepcí programu v souladu s přibývajícím praxí a zkušenostmi zjištěnými v rámci jednotlivých evaluací. Zásadní vliv lze spatřit zejména v implementaci stěžejních reálií ze Strategie Evropa 2020 v programovém období 2014-2020. Tato skutečnost dále ovlivňuje i výsledný dopad implementace Integrovaného regionálního operačního programu na jednotlivé složky životního prostředí. Princip udržitelného rozvoje je v rámci Integrovaného regionálního operačního programu pro období 2014-2020 reflektován i v oblastech podpory, jež nejsou primárně zacíleny na životní prostředí. Je tak učiněno v souladu s horizontálními zásadami programu prostřednictvím zohlednění principů udržitelného rozvoje v rámci všech specifických cílů.

Přezkum výkonnosti implementace programu poukázal na menší či bezvýznamný dopad realizace Integrovaného regionálního operačního programu na životní prostředí. Avšak z pohledu možné kumulace či synergie s nepřímými dopady v rámci plnění dílčích strategických cílů lze výsledný efekt klasifikovat za přínosný.

Většina indikátorů výstupů výkonnostního rámce dosahuje v současnosti nadpolovičního plnění a vykazuje předpoklad extrapolace stávajícího trendu růstu k naplnění cílových hodnot. V následujících letech bude klíčovým faktorem pro dosažení jednotlivých závazků vývoj situace ohledně pandemie COVID-19 a možných efektů ovlivňujících plnění cílů dle pravidla $n+3$.

Seznam obrázků a tabulek

Obr. č. 1 - 17 cílů udržitelného rozvoje	16
Obr. č. 2 - Model datové pyramidy zobrazující hierarchický systém používaných dat a informací	23
Obr. č. 3 - Schéma zobrazující základní posloupnosti mezi dílčími částmi modelu DPSIR .	31
Obr. č. 4 - Schéma jednotlivých fází evaluačního procesu	33
Obr. č. 5 - Schéma provázanosti plánovacího procesu, evaluací a SEA u Integrovaného regionálního operačního programu 2014-2020	41
Obr. č. 6 - Incidenční matice implementace stěžejních témat ze strategie Evropa 2020 do Integrovaného operačního programu 2014-2020	44
Obr. č. 7 - Strategický rámec Integrovaného operačního programu pro období 2014-2020 .	46
Obr. č. 8 - Výsledné schéma konzistence směřování cílů programu v jednotlivých plánovacích obdobích	52
Obr. č. 9 - Vývoj specifických cílů s přímou vazbou na životní prostředí – napříč plánovacími cykly	55
Obr. č. 10 - Výkonnostní rámec programu IROP 2014-2020 zobrazující procentuální vyhodnocení v rámci porovnání mezi současným plněním a předpokládaným plněním v roce 2023	58
Obr. č. 11 - Vývoj počtu domácností s lépe klasifikovanou spotřebou energie dle skutečného plnění	61
Obr. č. 12 - Vývoj počtu domácností s lépe klasifikovanou spotřebou energie dle závazků příjemců	61
Obr. č. 13 - Vývoj odhadovaného ročního snížení skleníkových plynů v období 2016-2019	62
Tab. č. 1 - Metodika ex post hodnocení projektu (autor dle Meunier and Welde, 2017)	35
Tab. č. 2 - Matice vazeb specifických cílů regionálních operačních programů (autor dle operačních programů: ROPs 2007-2013, IROP 2014-2020 a IROP 2021-2027)	51
Tab. č. 3 – Vyhodnocení výkonnostního rámce Integrovaného regionálního operačního programu pro plánovací období 2014-2020 (autor dle dokumentace IROP 2014-2020 a čtvrtletních zpráv o implementaci ESI fondů v České republice v programovém období 2014-2020)	57
Tab. č. 4 - Souhrnná tabulka rozdělení indikátorů dle procentuálního dosažení cílové hodnoty (autor dle čtvrtletních zpráv o implementaci ESI fondů v České republice v programovém období 2014-2020)	59
Tab. č. 5 - Naplnění cílové hodnoty indikátorů jednotlivých prioritních os (autor dle čtvrtletních zpráv o implementaci ESI fondů v České republice v programovém období 2014-2020)	59

8 Seznam literatury a použitých zdrojů

Abaza H., Bisset R. and Sadler B., 2004: Environmental Impact Assessment and Strategic Environmental Assessment: Towards an Integrated Approach. UNEP/Earthprint, 162 p.

Bártová H. a Růžička M., 2008: Územní plánování a doprava. Česká republika, Praha: Stavební právo. 128 s.

Bernard J. a Kostecký T., 2014: Prostorový kontext volebního chování – jak působí lokální a regionální prostředí v rozhodování voličů. Sociologický časopis 50 (1), 2014: 3-28.

Braniš M. et al., 1999: Výkladový slovník vybraných termínů z oblasti ochrany životního prostředí a ekologie, Karolinum, Praha. 46 s.

Campbell S., 1996: Green Cities, Growing Cities, Just Cities? Urban Planning and the Contradictions of Sustainable development. In Journal of the American Planning Association, Chicago, III, 62(3): 296-312.

CENIA, 2008: Příručka hodnocení životního prostředí (Přístupy, prostředky a postupy), 33 s.

Čírka J., 2020: Výroční zpráva o implementaci programu 06 Integrovaný regionální operační program za rok 2019, 139 s.

Daly H., 1991: Steady-State Economics. Island Press, Washington D. C.

Dušek J., Pána L., Svatoš R. et al., 2012: Udržitelný rozvoj a funkce moderního evropského státu: Vysoká škola evropských a regionálních studií, Česká republika, České Budějovice: 26-29.

Ernst & Young, s.r.o., 2011: Komparativní analýza přípravy veřejných strategií v zahraničí a v České republice, 277 s.

Fischer T. B. et al., 2007: The Theory and Practice of Strategic Environmental Assessment: Towards a More Systematic Approach. London: Earthscan, 186 p.

Fischer T. B., Kidd S., Jha-Thakur U., Gazzola P. and Peel D., 2009: Learning through EC directive based SEA in spatial planning? Evidence from the Brunswick Region in Germany. Environmental Impact Assessment Review, Volume 29, Issue 6, 2009: 421-428.

- Fleming A., Wise R. M., Hansen H. and Sams L., 2017: The sustainable development goals: A case study. In: Science Direct, Marine Policy, Volume 86, 2017: 94-103.
- Gioti Papadaki, O., 2012: European Environmental policy and the strategy 'Europe 2020'. In: Regional Science Inquiry Journal, Volume IV, 2012: 151-158.
- Grasseová M. et al., 2013: Efektivní rozhodování – analyzování, rozhodování, implementace a hodnocení. Edika, Brno, 2013, 392 s.
- Hervás Soriano, F. and Mulatero, F., 2010: Knowledge Policy in the EU: From the Lisbon Strategy to Europe 2020. In: J Knowl Econ (1), 2010: 289-302.
- Holá D., 2019: Aplikace strategického posuzování rozvojových dokumentů s vazbou na územní plánování: Česká zemědělská univerzita v Praze, Česká republika, 52 s. (Bakalářská práce)
- Holeček J., Binek J., Galvasová I., Chabičovská K. a Svobodová H., 2012: RoIA – Nastavení implementačních procesů koncepčních dokumentů na krajské a obecní úrovni s cílem snížení implementačních deficitů. GaREP, spol. s.r.o., Brno, 2012, 24 s.
- Jones R. and Fischer T., 2016: EIA Follow-Up in the UK- A 2015 Update. In: Journal of Environmental Assessment Policy and Managemet, Volume 18, No. 1, 2016, 22 p.
- Knap P., Smetáková R., Kačena L., Dobrovolskaja A., Sedláček V., Hendrychová V., Švec P. a Štulc J., 2012: Metodika přípravy veřejných strategií, 113 s.
- Krause J., 2019: Podniková environmentální strategie. Wolters Kluwer, Praha, 248 s.
- Maier K., Čtyřoký J., Vorel J. a Franke D., 2008: Územní plánování a udržitelný rozvoj. Česká republika, Praha: Stavební právo. 100 s.
- Maier K. a Klápště P., 2012: Udržitelný rozvoj: udržitelné společenství, udržitelné hospodářství a udržitelné změny životního prostředí. In: Maier K. a kol.: Udržitelný rozvoj území. Grada Publishing, a.s., Praha: 11-34.
- Malý J. a Pavlík M., 2004: Tvorba implementace veřejné politiky. Masarykova univerzita v Brně, 2004, 46 s.
- Manohar P., 2017: Environmental Protection. In: Vasu Deva Rao T. G. et al.: Sustainable development, Ideal International E – Publication Pvt. Ltd., India, Si.No. 6: 7-10.

- Maštálek M., 2009: Územně promítnutelné indikátory udržitelného rozvoje: Vysoké učení technické v Brně, Česká republika, 34 s. (zkrácená verze Ph.D. thesis)
- Meunier D. and Welde M., 2017: Ex-post evaluations in Norway and France. *Transportation research procedia*, Volume 26, 2017: 144-155.
- Newton P., 2001: Urban Indicators and the Management of Cities. In: Westfall M. S. and Villa V. A. de: *Urban Indicators for Manaing Cities*. Asian Development Bank: 15-36.
- Nicolaisen, M. S. and Driscoll, P. A., 2016: An International Review of Ex-Post Evaluation Schemes in the Transport Sector. In: *Journal of Environmental Assessment Policy and Management*, Volume 18, No. 1, 2016, 33 p.
- Nováček P., 2011: *Udržitelný rozvoj: Univerzita Palackého v Olomouci, Česká republika*, 430 s.
- Partidário R. M., 2012: *Strategic environmental assessment better practice guide*. Portuguese Environmental Agency and Redes Energéticas Nacionais, Lisabon, 75 p.
- Pondělíček M., 2009: Indikátory rozvoje v udržitelné krajině. In: *Člověk, stavba a územní plánování III., ČVUT v Praze, Fakulta stavební, 2009: 100-108.*
- Potluka, O. a Brůha, J., 2013: Zkušenosti s kontrafaktuální dopadovou evaluací v České republice. In: *Evaluační teorie a praxe, Ročník 1(1), 2013: 53-68.*
- Radermacher W., 2005: Indikátory, zelené účetnictví a environmentální statistika – informační požadavky pro udržitelný rozvoj: *Statistisches Bundesamt. Německo, Wiesbaden, No. 2/2005: 107-124.*
- Remtová K., 2009: *Výkladový slovník základních pojmů z oblasti udržitelného rozvoje, Ministerstvo životního prostředí ČR, 2009: 66 s.*
- Rozas-Vásquez D., Furst Ch. and Geneletti D., 2019: Integrating ecosystem services in spatial planning and strategic environmental assessment: The role of the cascade model. In: *Environmental Impact Assessment Review, Volume 78, 2019: 1-5.*
- Říha J., 2001: Nový fenomén – posuzování udržitelnosti. *Ochrana přírody 56/2, 2001: 41-44.*

Sadler, B., 2002: The Global Environmental Agenda – from Rio to Johannesburg. In: Billing L., Jones C., Sadler B., Walmsley J. and Wood C. (eds.): Environmental Assessment Yearbook. Institute of Environmental Management & Assessment and The EIA Centre, Lincoln and Manchester: 6-12.

Sandhu K., Burton P. and Dedekorkut-Howes A., 2016: A Comprehensive Sustainability Assessment Framework for Ex-Post Evaluation of Private Sector Participation in Municipal Solid Waste Management. In: Journal of Environmental Assessment Policy and Management, Volume 18, No. 1, 27 p.

Sridevi K., 2017: Role of Biodiversity in Sustainable development. In: Vasu Deva Rao T. G. et al.: Sustainable development, Ideal International E – Publication Pvt. Ltd., India, Si.No. 6: 26-29.

Srpová J., Svobodová I., Skopal P. a Orlík T., 2012: Podnikatelský plán a strategie. Grabnáda Publishing, a.s., Praha, 2011, 200 s.

Stec, M. and Grzebyk, M., 2018: The implementation of the Strategy Europe 2020 objectives in European Union countries: the concept analysis and statistical evaluation. In: Qual Quant, Volume 52, 2018: 119-133.

Synková L., 2009: Dokumenty regionálního rozvoje krajů. In: Urbanismus a územní rozvoj, Ročník XII, Číslo 1-2/2009: 14-15.

Therivel R., Wilson E., Heaney D., Thompson S. and Pritchard D., 1992: Strategic Environmental Assessment. London/ New York: Earthscan. 160 p.

Vačkář D., 2007: Ekologické indikátory pro měření stavu přírody. In: Životné prostredie, Volume 41, No. 1, 2007: 19-23.

Wood C. and Dejeddour M., 1992: Strategic Environmental Assessment: EA of policies, plans and programmes. In: Impact Assessment, 10:1, 3-22.

World Bank, 2006: Where is the Wealth of Nations: Measuring Capital for the 21 st Century. The World Bank, Washington D. C., 2006.

World Commission on Environment and Development (Brundtland Commission), 1987: Our Common Future. Oxford University Press, Oxford.

Internetové zdroje:

Eurostat – database, 2020: online: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>.

Evaluační úsek Technologické agentury ČR, 2019: Metodika hodnocení programů podpory TA ČR. 39 s: online: https://www.tacr.cz/wp-content/uploads/documents/2020/08/27/1598510913_Metodika%20hodnocen%C3%AD%20program%C5%AF.pdf, cit 13. 3. 2021.

Evropská komise, 2010: EVROPA 2020 – Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění. Sdělení komise, Brusel, 2010, 34 s: online: <https://www.mmr.cz/getmedia/7c31b211-1a5a-46a8-b6bd-151b72dc94ec/eu2020-cj.pdf>, cit. 2. 3. 2021.

European Commission, 2020: Indicator: Households with improved energy consumption classification 2014/2020, online: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/2014-2020/Indicator-Households-with-improvedenergyconsumpt/xvky-bfbh>.

Maier K., 2010: Kap. A. Principy udržitelného rozvoje území. In: Ministerstvo pro místní rozvoj (Odbor územního plánování) and Ústav územního rozvoje: Principy a pravidla územního plánování, 13-48: online: <http://www.uur.cz/images/5-publikacni-cinnost-a-knihovna/internetove-prezentace/principy-a-pravidla-uzemniho-planovani/pap-komplet-pro-tisk-2017.pdf>, cit. 10. 1. 2021.

Ministerstvo pro místní rozvoj, 2018: Metodika přípravy veřejných strategií, 103 s: online: <https://www.mmr.cz/getmedia/8e499918-ede3-45ed-864e-051764ac05b5/Metodikapripravy-verejnych-strategii-plna-verze.pdf.aspx?ext=.pdf>, cit. 21. 2. 2021.

Ministerstvo pro místní rozvoj, 2020: Integrovaný regionální operační program pro období 2014-2020, online: https://irop.mmr.cz/getmedia/dfbe0fcd-f00b-43e4-9b9e-064ccb42fc49/PD-IROP_revize-14.pdf.aspx?ext=.pdf

Ministerstvo pro místní rozvoj, 2021: Integrovaný regionální operační program pro období 2021-2027, online: https://irop.mmr.cz/getmedia/8ea80e24-d4c3-4c35-8315-eb4923428861/PD-IROP-2021-2027_20210317.pdf.aspx?ext=.pdf

Ministerstvo pro místní rozvoj, 2015: Regionální operační program NUTS II Severozápad pro období 2007-2013, online: http://www.nuts2severozapad.cz/wpcontent/uploads/2015/10/150609_ROP_SZ_cista_public.pdf

Ministerstvo pro místní rozvoj, 2013: Regionální operační program NUTS II Severovýchod pro období 2007-2013, online: <http://www.rada-severovychod.cz/file/304>

Ministerstvo pro místní rozvoj, 2007: Regionální operační program NUTS II Střední Čechy pro období 2007-2013, online: <https://www.ropstrednicechy.cz/documents.php?mid=922ac186-949f-102b-acac-00e0814daf34>

Ministerstvo pro místní rozvoj, 2015: Regionální operační program NUTS II Jihozápad pro období 2007-2013, online: <http://www.rr-jihozapad.cz/?menu=rop-jihozapad&art=programove-dokumenty>

Ministerstvo pro místní rozvoj, 2011: Regionální operační program NUTS II Jihovýchod pro období 2007-2013, online: <http://www.jihovychod.cz/pro-prijemce/dokumenty-ke-stazeni/aktualni-dokumenty>

Ministerstvo pro místní rozvoj, 2014: Regionální operační program NUTS II Střední Morava pro období 2007-2013, online: <http://www.rr-strednimorava.cz/file/5038>

Ministerstvo pro místní rozvoj, 2014: Regionální operační program NUTS II Moravskoslezsko pro období 2007-2013, online: <http://www.rr-moravskoslezsko.cz/file/4164/>

Ministerstvo pro místní rozvoj, 2020: Čtvrtletní zprávy o implementaci ESI fondů v České republice v programovém období 2014-2020, online: <https://www.dotaceeu.cz/cs/statistiky-a-analyzy/cerpani-v-obdobi-2014-2020>

UNIC Praha, 2021: online: <https://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/>, cit. 26. 2. 2021.

9 Přílohy

Příloha 1 – Schéma logického rámce jednotlivých procesů ve vazbě k Integrovanému regionálnímu operačnímu programu 2014-2020

